Ára: 130 FORINT

65. évf. 19. szám 2010. október 15. Chesván 7. 5771.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Alku és minján

(Vájérá)

Szodoma és Gomora története többé-kevésbé ismert az olvasó előtt, ha máshonnan nem, akkor a finomabb fajta indulatkifejezésből, ami átment a magyar nyelvbe is. Ti. amikor valaki „felindul” azon, ha bármiféle erkölcstelenséget tapasztal, azt mondja: szodomma és gomorrra!

De mielőtt sor kerül a két város elpusztítására, Ábrahám, legnagyobb példaképünk a Szentírásból, alkudni kezd az Örökkévalóval. Szemmel láthatóan helyteleníti, hogy csak úgy... mindenki elvesszen. Alkudni??? Istennel??? Ő, Ábrahám? Aki ahányszor a Mindenható megszólítja, mindig ezzel kezdi: hinöni – itt vagyok! Kész vagyok teljesíteni, bármit parancsolsz! Ő mer alkudni az Örökkévalóval?

Hogy miről szól az alku? Íme:

Hááf tiszpá cádik im rásá? – Képes lennél elpusztítani az igazat a gonosszal? **Uláj jés chámisim cádikim** – talán van ötven igaz a városban. Akkor is elpusztítod? **Chálilá löchá** – távol álljon Tőled, hogy ilyet csinálj („hólile”). 50-45-40-30-20-10 – ezek az alku számai; az utolsó ajánlat, amit Isten tesz: ha tíz igazat talál, nem pusztítja el a várost. Az, hogy ennyit sem sikerült találni, megpecsételte Szodoma és Gomora sorsát.

De azért ragadjunk le a 10-es számnál. Erre a bizonyos „szodomai” tízesre vezetik vissza a minján minimális létszámát. Tíz felnőtt (13 éven felüli) férfi szükséges ahhoz, hogy együtt imádkozhassanak. Érdekes, hogy a réges-régi idők döntnökei már foglalkoztak azzal is, mi van, ha nincs meg a tíz férfi. Ez azért érdekes, mert hányszor halljuk: bezzeg (és itt tetszés szerint behelyettesíthető dátum, évszázad stb.) akkor nem volt gond a minjánnal. Ezek szerint volt. És akkor következzenek a „kiskapuk”.

Van olyan gyakorlat, hogy ha kilencen vannak, és van egy ugyanabban az évben, de később avatandó bár micvá – beszámítják a minjánba.

Van olyan gyakorlat, hogy kilenc felnőtt esetén kinyitják a tóraszekrényt, azzal a megokolással, hogy a sechiná, az isteni dicsfény a tizedik. Itt jegyezzük meg, hogy ennek semmilyen vallási alapja nincs.

Van olyan gyakorlat, hogy nincs minján, és mégis együtt imádkoznak. Kádist nem mondanak, nem lejnolnak stb. – mivel ezek minjánhoz kötöttek. Ez a „jobb, mint a semmi” tipikus esete.

Ami pedig az Isten és Ábrahám közötti alkut illeti, sajnálhatjuk, hogy pont tíznél álltak meg. A mai viszonyokat ismerve, jobb lett volna kevesebb...

Utóirat. Akkor **október 23-án,** a Vájérá hetiszakasz lejnolásakor, találkozunk a zsinagógában. Legalább tízen!

Ráv

1956

Szeles Erikára is emlékezzünk

Évről évre minden ősszel megemlékezünk az 1956-os forradalom halottairól. Többségük fiatal volt, ma is köztünk lehetnének, ha a történelmi végzet nem szól bele sorsukba. Némelyikről sokat hallottunk, másról kevesebbet. Utóbbiak közé tartozik *Szeles Erika,* aki mindössze 15 éves volt, amikor hősi halált halt a józsefvárosi harcokban egy fegyveres csoport vöröskeresztes egészségügyijeként.

Ki volt ez a fiatal leány?

A XIII. kerületben született, az anyakönyv tanúsága szerint *Blumenfeld Noémi* és *Szeles Sándor* gyermekeként, 1941. január 6-án. Jogfosztó rendelkezések, üldöztetés rontották a kis család helyzetét, édesapja munkaszolgálatra vonult be, majd koncentrációs táborban pusztult el. Édesanyja egyedül nevelte lányát, aki tehetsége és érdeklődése ellenére anyagi okok miatt nem mehetett középiskolába, szakácstanuló lett a Béke Szállóban. Ekkor már a VIII. kerületi Bezerédi utca 11. számú ház II. emeletén laktak, egy hármas társbérletben. A függőfolyosós, „gangos” régi bérház idős lakói ma is emlékeznek a csinos, értelmes kislányra és édesanyjára, aki amerikai csomagokból egészítette ki szűkös gépírónői fizetését. Erika nagybátyja, *Bondy Endre* ismert volt pesti értelmiségi körökben. A sokoldalú író, zeneszerző, karmester nagyon társaságkedvelő, vendégszerető ember volt, valóságos irodalmi szalont tartott fenn, ahová a „vadóc csitri” is eljárt, és a felnőtteket meglepő érettséggel szólt hozzá a vitákhoz – ahogy *Földes Tamás,* az USA-ba emigrált újságíró emlékszik rá. Nem csak az irodalom, a művészet is érdekelte, népitánc-csoportba is járt, kollégái szerint tehetséges volt. Természetesen a többiekkel együtt figyelt a Petőfi Kör vitáira, a változást követelő kezdeményezésekre.

Ilyen előzmények után, s mivel a harcok egyik fő színterén, a hősies Józsefvárosban lakott, nem csoda, hogy csatlakozott egy felkelő csoporthoz, kötözte a sérüléseket, önfeláldozóan gondozta a sebesülteket, ápolva őket, amíg kórházba juthattak. Itt érte a halálos golyó, nyaklövéssel szállították a Péterfy Sándor utcai kórházba, ahol 1956. november 7-én befejezte fiatal életét. A Fiumei úti temetőbe temették, harcostársai közé. Édesanyja megtörten követte több évtized múlva, ő a Kozma utcai zsidótemető egyik eldugott parcellájában nyugszik.

Szeles Erika nem tartozott 1956 sokat emlegetett hősei közé, de külföldön azért írtak róla, egy *Vagh Hansen* nevű dán újságíró is felfigyelt 56-os fényképére és elzarándokolt sírjához.

Emlékezzünk mi is kegyelettel erre a zsidó kislányra!

Róbert Péter

Pápaiak pokoljárása

Emlékezni és emlékeztetni hívta a pápai Honvéd Bajtársi Klub a helyieket a Huszár-lakótelepre, az egykori honvéd laktanya helyére.

Az 1868/69-ben épült gyalogsági laktanya a mai lakótelep helyén volt, parancsnoki épülete a Celli útra nézett. A 7. huszárezred törzse és első osztálya 1884 októberében érkezett a városba és rendezkedett be a laktanyában. Magyarország első ejtőernyős zászlóalja is itt alakult meg, és 1939–1945 között a laktanyában volt elhelyezve.

Soha nem volt annyi zaklatásnak kitéve Pápa lakossága, mint 1944 utolsó és 1945 első hónapjaiban. 1945. február 2-án az egész városra kiterjedő kutatást tartottak a nyilasok. Körülbelül kétezer gyanús személyt találtak. Ezek között lógós katona, szökevény, levente, ejtőernyős, bujkáló munkaszolgálatos egyaránt akadt. Felettük hadbíróság ítélkezett. A helyi anyakönyv számos fiatalember nevét őrzi, akiket a hajdani laktanya parancsnoki épületének közelében, a volt huszárkaszárnya udvarán végeztek ki.

Hogy mennyi volt azoknak a mártíroknak a száma, akiket ugyan a huszárkaszárnya udvarán végeztek ki, de nem kerültek be a halotti anyakönyvbe? Erre a kérdésre nem lehet pontos választ adni ma sem.

Mindezen ismert és ismeretlen ellenálló és antifasiszta áldozatokra kíván emlékeztetni a volt parancsnoki épület (ma társasház) földszintjén elhelyezett márványtábla.

Az avatási ünnepségen szép számmal megjelent főhajtókat *Major Anna* nyá. ftörm., klubelnök köszöntötte. Az eseményen tiszteletét tette *Lomnici Zoltán,* a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának korábbi elnöke, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke; *Kerecsényi Zoltán,* a MEASZ elnökségének tagja, megyei elnök, a táblaállítás szorgalmazója; az önkormányzat részéről *Bocskay László,* a körzet képviselője, *Grőber Attila* önkormányzati képviselő, a pápai Petőfi Asztaltársaság egyik ügyvivője; *Gőgös Zoltán* országgyűlési képviselő, volt FVM-államtitkár; *Huszár János* Bél Mátyás-díjas helytörténész, a kivégzések egyik szemtanúja; valamint az MH Pápa Bázisrepülőtér képviseletében *Bedők Zsolt* őrnagy és *Goda Zsolt* zászlós.

Petőfi Sándor Az ítélet, illetve Ady Endre Intés az őrzőkhöz című megindító versét *Kapcsándy Klaudia* középiskolai tanuló szavalta el.

Lomnici Zoltán beszédében hangsúlyozta, hogy hazánk történelme során rendre tragikus következményekkel járt, ha semmibe vették az emberi méltósághoz való jogot. Az embertelenséghez és a gyilkos eszmékhez a közhangulattól függetlenül határozottan és elutasítólag kell viszonyulnia minden tisztességes embernek, mert csak ez adhat garanciát arra, hogy a történelem szörnyűségei ne ismétlődhessenek meg. A mártírokra kegyelettel emlékezni azért szükséges, mert csak ők tarthatják ébren az utókor lelkiismeretét – hangsúlyozta a főbíró.

Ezután Kerecsényi Zoltán szólt a jelenlévőkhöz. „Az életben való eligazodáshoz a múlt ismerete és üzenete segítséget ad” – idézte a napokban 85 esztendős korában elhunyt *Kövy Zsoltot,* Pápa egykori alpolgármesterét. Az élet szomorú históriáiról, háborúról, hadifogságról, soksok elvetemültségről, de ugyanakkor bátor és tiszta szívű emberekről szóló megemlékezésünk alkalmából a második világháborút megjárt Kövy Zsolt gondolata üzenetértékű lehet. Üzenet, mert csökken azok száma, akik maguk is átélték a több mint hat évtizeddel ezelőtti szörnyű eseményeket, s egyre inkább a hiteles közvetítőkre, az „őrzőkre” marad az antifasizmus további aktív képviselete.

Pápa város az európai harctereken, hadifogoly- és megsemmisítő táborokban közel háromezer polgárát vesztette el.

A háború utolsó hónapjaiban a magyar katonák közül sokan felismerték, hogy a folytatásnak nincs értelme. Ezért ha alkalom volt rá, átálltak a Vörös Hadsereg oldalára, vagy egy irreguláris katonai alakulat tagjaiként próbáltak harcolni, esetleg megpróbáltak „kivárni”.

Vállalták a szökésért, a bujkálásért a haditörvényszék elé állítás, a fölkoncolás veszélyét.

Még ma is emlegetik a pápaiak olyan polgári személyek, férfiak és nők nevét, akiket a nyilasok annak idején elhurcoltak, s azóta nyomuk veszett.

A Honvéd Bajtársi Klub – Pápa által állíttatott tábla elhelyezését sokan támogatták: a Honvédelmi Minisztérium, a Pápa és Környéke Zsidó Kulturális Hagyományőrző Egyesület, a MEASZ Veszprém Megyei Szervezete, a Pápai Petőfi Asztaltársaság és az épület lakóközössége is.

A kegyeletteljes ünnepély *Ortutay Gábor* lelkész Káin és Ábel tragikus testvérgyilkosságának példájára felfűzött rövid beszédével, imájával, majd koszorúzással, mécsesgyújtással és a Szózat közös eléneklésével zárult.

K.

Az iszapkatasztrófa károsultjainak

A Magyar Kármentő Alap számlaszámai:

Belföldi utalásnál: **11794022-22222222**

Külföldi utalásnál:

HU 28117940-2222222222-00000000

Nemzeti Segélyvonal **1752**

(250 Ft adomány hívásonként)

Magyar Vöröskereszt **1749**

(200 Ft adomány hívásonként)

9 770133 135009 10019

IFJÚSÁGI OLDAL

RÉVKOMÁROM

Művészet és zsidóság

A Zsidó Kultúra Európai Napja a Menházban

Szeptember első vasárnapján a révkomáromi hitközség ismételten bekapcsolódott az Európa 23 országában zajló kulturális programsorozatba. A hitközségek és közösségek regionális találkozójával indítottuk a napot. *Paszternák Tamás* köszöntő szavai után *Tóth Erzsébet Fanni* számolt be kutatásai alapján arról, mit gondolnak a szlovákiai magyar fiatalok a zsidókról. Az ifjúságkutatás során számos kérdést tettek fel 2500 középiskolásnak és 700 egyetemistának. A nem túl pozitív eredményeket felvázoló előadás után *Megyes Pál* rabbijelölt az önmagunkról, közösségeinkről kialakult képpel foglalkozott. A megjelenteket köszöntötte *Pavel Frankl,* a Szlozsihisz elnöke, majd a kóser ebédre került sor. Közel 90-en fogyasztották el a pöstyéni rebbecen, *Bina Stiefel* háromfogásos menüjét. A délután során *Túri Anett* judaisztikatanár a közelgő nagyünnepekről, *Miriam Neiger-Fleischmann* jeruzsálemi festőművésznő a zsidóság és a művészet kapcsolatáról tartott előadást. *Papp Richárd* zsidó humorral foglalkozó, viccekkel fűszerezett programja hatalmas sikert aratott. A délutáni előadásokat *Vadász Magda* szinkrontolmács fordította szlovákra.

A hagyományoknak megfelelően átadásra kerültek a Kehila- és Kehila–Haver-díjak.

Kehila-díjban részesültek: **Winkler Miksa** (a díjat egyéb, fontos elfoglaltsága miatt később veszi át), a régió számos zsidótemetője (pl. Ács, Bana, Kapuvár) rendkívüli gondossággal és odaadással való rendbehozatalának elismeréseként. **Kollár Zoltán**, a révkomáromi hitközség vezetőségi tagja, a Menház épületének 2004 óta tartó helyreállításának koordinálása során végzett többéves önkéntes munkája elismeréseként. **Stern Juraj**, a dunaszerdahelyi hitközség vezetőségi tagja, sokéves, a hitközség érdekében végzett önkéntes munkája elismeréseként.

Kehila–Haver-díjasok: **Mátraházi Ferenc** tatabányai tanár a széles régió diákjainak holokauszt-oktatása, számos auschwitz-birkenaui emlékút megszervezése és lebonyolítása terén végzett kiemelkedő munkája elismeréseként. **Rédli Margit**, Komárom Polgármesteri Hivatalának kulturális referense és **Számadó Emese**, a Klapka György Múzeum igazgatója a komáromi zsidó közösség emlékének példamutató ápolásáért, rendezvények megszervezéséért, az antiszemita megnyilvánulások elleni küzdelem terén kifejtett munkájuk elismeréseként. **Padlovics Ágnes** és **Drozd Milan** újságírók, a Szlovák Televízió magyar adásának révkomáromi tudósítói a révkomáromi zsidó közösség életéről forgatott számos tárgyilagos televíziós riportért és ismeretterjesztő anyagért. **Kovács Denisa** a dunaszerdahelyi zsidó közösség életének, programjainak megszervezésében végzett sokéves odaadó munkája elismeréseként. **Moravcsik Ágnes**, Tatabánya közgyűlésének képviselője, az egyesületet segítő és támogató sokéves munkája elismeréseként. **Halász Róbert** a Szenes Hanna Magyar–Izraeli Baráti Egyesület alelnökeként a magyar–izraeli kapcsolatok helyi ápolása terén végzett munkája elismeréseként.

A nap zárásaként a budapesti Lauder-iskola mellett működő zeneiskola diákjaiból álló Zmirim Klezmer Együttes a zsidó zene világába repítette a közönséget *Radó Anna* és *Pados Balázs* vezetésével.

A programra Rimaszombattól Pozsonyig és Magyarországról, illetve Izraelből is sokan érkeztek. A budapesti Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkárságát *Egyed Albertné* képviselte.

A révkomáromi hitközség az idén is ellátta a Zsidó Kultúra Európai Napjának országos koordinációs feladatait Szlovákiában. Városunkon kívül még Pozsonyban, Kassán, Eperjesen, Bártfán és Vágselyén voltak rendezvények a programsorozat részeként.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik hozzájárultak a nap sikeres lebonyolításához!

A hagyomány nem tört meg... Ros hásáná és jom kippur Révkomáromban

Az 5771-es zsinagógai esztendő beköszöntését méltóképpen ünnepelte meg a révkomáromi hitközség. Az újév estéin és az azt követő péntek este, illetve a Kol nidré alkalmából és jom kippur napján gyűlt össze közösségünk a Menház zsinagógájában. Az előimádkozó szerepét *Megyes Pál* és *Popovics Dávid* töltötte be, ros hásánákor velünk volt *Oláh János,* az ORZSE tanára is.

Az új esztendő első perceiben, az imákat hallgatva, *Raab Feri* bácsinak, a révkomáromi hitközség krónikásának sorai jutottak eszembe, melyeket a nyolcvanas évekről írt könyvében: „Üres sorok jelzik a fogyatkozó közösség szomorú jövőjét." [...] Itt ülök a zsinagógában, s a földszinten nem látok üres sorokat, szinte mindenhol az imakönyvbe mélyed egy-egy szempár. Hittestvérek, ismerősök, vendégek a városból, Tatáról, Tatabányáról, Izraelből, Svájcból. [...] Együtt vagyunk, a zsidóság egyik legfontosabb ünnepén. A templomi szertartás után 46-an vacsorázunk együtt a Wallenstein Zoltán-teremben, a hagyományok szerint a budapesti Carmel ízletes étkeit esszük. Mézbe mártjuk a barcheszt, édes répafőzeléket fogyasztunk. [...] Hallgatjuk budapesti előadóink tanításait. [...] Együtt vagyunk! Így telik a többi este is, a péntek esti kiduson ismét sokáig beszélgetünk, s lélekben készülünk az egy hét múlva esedékes jom kippurra.

Kol nidré este a Menházban a helyünk, velünk van *Vajnorsky Teri* néni és *Miriam Neiger-Fleischmann* is Jeruzsálemből. Felhangzik a Jáále. [...] milyen sokszor énekeltük ezt az imarészt az ORZSE liturgia szakán. [...] Jom kippur délelőttjén mintha a tel-avivi Diaszpóra Múzeum „Tizedikre várva..." művészi alkotását látnám, de befut, és újra minjánban imádkozunk. Jön a böjt, majd ismét összegyűlünk, felhangzik a sófár, utána a havdala, legfiatalabbként én tartom a fonott gyertyát. [...] Közös étkezés... találkozunk egy hét múlva a sátorban, szukkotkor.

Paszternák András

400 diák a Menházban

Az elmúlt években hagyománnyá vált *Oláh János* tanár úr kezdeményezésére, hogy ros hásáná mindkét délelőttjén diákcsoportokat hívunk meg a zsinagógába. Kis közösség lévén, csak esténként jövünk össze imádkozni, így napközben érdeklődő tanulók töltik meg a padsorokat. Idén az első délelőttön a Selye János Gimnázium 150 tanulója látogatott meg minket, másnap pedig a Sulek Gimnázium, az Ipari Szakközépiskola, a Komensky utcai és a Jókai Mór Alapiskola diákjai jöttek el, több mint 200-an. Oláh tanár úr elsősorban a diákok kérdéseire válaszolt, a válaszokat a gyermekek érdeklődéssel hallgatták. A szlovák csoportoknak *Paszternák Tamás* fordított. Az oktatási programban aktívan közreműködött *Megyes Pál* és *Popovics Dávid.* Ros hásáná és jom kippur között 50 gútai diák jött el, akik Révkomárom templomait járták körbe, őket *Haas Judit* irodavezető fogadta.

PT

Színes Szarvas – Zsidóság újratöltve

Huszonegyedik alkalommal nyitotta meg kapuit az idei nyáron a szarvasi Lauder/Joint Nemzetközi Zsidó Ifjúsági Tábor. Az 1990-es megalapítás 20. évfordulójának ünneplését beárnyékolta, hogy a gazdasági válság miatt az eddigi négy, 12 napos turnus helyett csak két alkalommal érkeztek új gyerekek az alföldi város határában működő egykori kemping területére. Az eddigi 2000 fiatal helyett csupán 1000-nek adatott meg, hogy átélje a tábor különleges, egyedi atmoszféráját.

A jubileumi év oktatási témájának címe „Judaism Reloaded – Zsidóság újratöltve" volt. Változásokkal foglalkoztunk, melyeknek meghatározó szerepük volt a zsidóságra vagy az egész világra nézve. Az első napon a „változás" fogalmával ismerkedtünk, a következő kérdésekre keresve a válaszokat: Miért változunk? Mit nyerünk a változással? Mit veszítünk? Hogyan változunk? A zsidóság és a változás kapcsolatát elemeztük kedden, megismerve néhány modern kori zsidó személyiséget, akiknek nagy szerep jutott a változások előidézésében. A harmadik napon Ábrahámmal találkoztunk, akinek az egyistenhitet, a monoteizmust köszönhetjük. Mózes segítségével megkaptuk a Tízparancsolatot, és rabszolgákból szabad emberekké váltunk. Pénteken és szombaton, a sábbát bemutatása mellett, azokkal a rabbikkal ismerkedtünk meg, akik a második jeruzsálemi Szentély pusztulásával bekövetkező hatalmas változás időszakát képviselik. A zsidó élet a krízis idejében, a rabbik rendeletei nyomán, nagyon aprólékosan meghatározott, háláchikus (a zsidó törvényeknek, szokásoknak, szabályoknak megfelelő) életvitellé vált. Megmutattuk a gyerekeknek, hogyan töltötték meg tartalommal a sábbát törvényeit, hogy kiteljesedjen általuk a nap. A vasárnapi „szülőnap", illetve a külföldi csoportok egész napos kirándulása után hétfőn ismét előkerültek az előző héten megismert, modern kori szereplők. Felsoroltuk azokat a kihívásokat, amelyekkel a zsidóknak és a zsidóságnak szembe kellett néznie, amikor beléptek a modern Európa színpadára. Foglalkoztunk azzal, hogy mit vittek magukkal a hagyományokból, és mit utasítottak el. Megvizsgáltuk, hogyan élhetett valaki zsidóként egy olyan világban, amely bizonyos területeken megnyílt számukra. Boncolgattuk, hogy túlélhetie a zsidóság ezt a váltást, túl kell-e élnie? Kedden a zsidóságon belüli változásokat néztük meg; két karaktert, *Avraham Geigert,* a reformzsidóság, valamint *Samson Rafael Hirscht,* a modern ortodoxia megalapítóját ismertük meg. A következő napon olyan zsidókkal találkoztunk, akik elismerték zsidóságukat, de az általuk hozott nagy jelentőségű változások a külvilágra és az emberiség egészére gyakoroltak alapvető hatást az emberi gondolkodás (Freud), valamint a minket körülvevő világ (*Einstein*) megismerése területén. Feltettük a kérdést: Mi motiválta őket? Mennyiben befolyásolta őket zsidó hátterük? A tábort a személyes változás újrafelvetésével zártuk. A cél ezúttal az volt, hogy a táborozók ne csupán fiatalként, hanem zsidó fiatalként is gondolkozzanak el arról, milyen változtatásokat szeretnének megvalósítani a saját életükben.

Az oktatási program célkitűzéseit nem csupán a mádrichok (ifjúsági vezetők) által tartott csoportfoglalkozásokon (peulákon), hanem a korcsoportonkénti és táborszintű rendezvényeken is igyekeztünk szem előtt tartani. Sokáig emlegetjük majd az egyiptomi kivonulás éjszakáját, amikor éjjel egykor felébresztettük a gyerekeket, és korhű ruhába öltözve csatlakoztunk Mózeshez. Jártunk a fáraónál, arra kérve őt, hogy engedje el országából a zsidó népet. Átéltük az Egyiptomot sújtó tíz csapást a legmodernebb technika segítségével, átkeltünk a kettévált Vörös-tengeren, vándoroltunk a pusztában, láttuk Mózest, ahogy a Színáj-hegyén (egy kémény tetején, a tábor legmagasabb pontján) megkapta a kőtáblákat a Tízparancsolattal, és a zsidó népet, amely mindeközben aranyborjút épített és bálványt imádott. Mindez végtelen haragra gerjesztette Mózest és az Örökkévalót, így nekünk sem marad más választásunk, mint hogy egy kiadós alvás után egész nap micvákat, jó cselekedeteket teljesítsünk, a bálványimádás bűnét megbánandó. A napközben teljesített jó cselekedeteket a Tízparancsolat törvényeivel együtt egy nagyszabású show keretében mutattuk be a tábor sportcsarnokában, a Kupolában.

A két hét alatt volt számtalan emlékezetes pillanat, dilemmakávézó a nagyoknak, Einstein laboratóriuma a kicsiknek, esti erdei játék, rabbik falva, ahol a szombat és a zsidó hétköznapok törvényeivel ismerkedtünk. A tizenkét napot a tábor 20. évfordulójának ünneplésével zártuk.

Fényképek, videók segítségével idéztük fel az elmúlt éveket, megemlékeztünk a tábor egyik legmeghatározóbb személyiségéről, *Itzhak Rothról,* az idén elhunyt egykori táborvezetőről. Volt torta, születésnapi köszöntők és egy fergeteges tűzijáték is.

Azzal a reménnyel köszöntünk el a 2010-es szezontól, hogy remélhetőleg jövő nyárra eltűnnek a szarvasi tábor egéről a sötét viharfelhők, és újra régi fényében pompázik majd két hónapon keresztül 2011 nyarán.

PA

mazs alapítvány

„CSODA"
RAJZPÁLYÁZAT

A Kis Lord Alapítvány, a Bálint Ház és a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány
rajzpályázatot hirdet

Beérkezési határidő: 2010. november 8.

Elbírálás:
A beküldött alkotásokat szakavatott zsűri bírálja el 2010. november 11–13. között.

A pályázat elkészítésének technikája:
Papírra készített rajz, festés, vegyes technika.
A4-estől A2-es méretig várjuk a munkákat!

A pályamunkán kívül kérjük elküldeni a pályázó adatait is: név, születési idő, levelezési cím, telefonszám, e-mail cím

A pályázatokat a következő korosztályok szerint értékeljük:
Ifjú I : 10–15 év
Ifjú II: 16–20 év

14 év alatti pályázó esetén a szülők elérhetőségeit is kérjük mellékelni!
A pályázó a pályamunka beküldésével hozzájárul annak korlátlan felhasználásához!
A pályamunkákat nem áll módunkban visszaküldeni.

Díjkiosztó:
(Nem) Csoda „Nagymesterek a kismesterekért" c. jótékonysági kiállítás keretén belül, 2010. november 27-én, szombaton, 18 órakor a Bálint Házban: 1065 Budapest, Révay u. 16.

A pályaműveket a következő címre kérjük:
Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány
Önkéntes Program
1075 Budapest, Síp u. 12.

További információ:
Gündert Z. Anikó
Tel.: 888-9431, 888-9469
E-mail: gundert@jdc.hu
www.mazs.hu. www.balinthaz.hu. www.kislord.hu

GYIA Gyermek és Ifjúsági Alapprogram

Az Új Élet ifjúsági oldala a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatásával jelent meg.

DEUTSCH GÁBOR

Nagysimonyi történelem

Nagysimonyi kicsiny község Vas megyében, talán 2000 lelket számlál, közel Sárvárhoz, Celldömölkhöz. Híres lehetne a falu nagy rabbijáról, *Weisz Simonról,* héberül: *Sábtáj Sepszül Weiszről,* de a magyar turista ritka vendég errefelé. A nyugatmagyarországi temetők készséges látogatója és gondozásának támogatója, a londoni *Abelesz-Grósz* család hívta fel figyelmünket a falura, ahova elsősorban külföldről érkeznek orosz, francia, szerb származású emberek, akik jó szívvel gondolnak a helység szíves lakóira, nem utolsósorban rabbijukra és nejére.

Ugyanis ezen környék jelentőségét megnöveli, hogy az első világháborúban a szomszéd Ostffyasszonyfa területén nagy fogolytábor terült el. A négy év alatt 60 ezer hadifogoly lett ott elszállásolva. Az őrség 300 tagja és a különböző nemzetiségű elfogott katonák közül számosan zsidó vallásúak voltak. Meg kell mondani, a lehetőségeken belül korrektnek nevezhető az ellátás és a bánásmód, melyben a foglyok részesültek. Önálló csatornarendszert és vízvezetéket is telepítettek a táborba. Mégis betegség, sőt járvány okozott gondot nemcsak a személyzetnek, hanem Nagysimonyi aprajának-nagyjának, beleértve rabbiját és közösségét.

Először néhány szót a kissé furcsa helységnévről. Ostffyasszonyfa eredeti neve Azun volt. Tulajdonosa, *Lökös János,* valahogy konfliktusba került a hivatalos szervekkel, és fejvesztésre ítélték. A birtok a királynőre szállt, több vélemény szerint innen az „asszonyfa" titulus. A birtokot megvásárolta *Ostffy Miklós;* a határhoz való közelség és a szép fekvésű nagy terület indokolta a tábor elhelyezését.

Nem túlzunk, ha azt állítjuk, a járás lakóinak felelőssége lett a mostoha, háborús viszonyok mellett az emberséges körülmények biztosítása. Külön vonatkozik ez a zsidó közösségre: a rabbijuk, valamint jámbor hitvese gondoskodott a kóser koszttal való ellátásról, a vallás megtartásának feltételeiről. Ez igen nagy feladatot jelentett számukra.

Nagysimonyiban viszonylag korán, 1720-ban alakult a hitközség, anyakönyvi viszonylatban Ostffyasszonyfa, Csönge, Kenyeri, Kecskéd, Pápoc, Kemenesmagasi, Kemenessömjén, Kemenesmihályfa községek tartoztak oda. Az első háború idején kb. 110 zsidó élt a helységben. A többször átépített zsinagóga is az 1700-as években épült. Fáradhatatlan és nagy tiszteletben álló rabbijuk 1867-ben, peszach félünnepén született. Az Ábrahám szövetségébe való felvételnél a szándok – a támasz, aki ölében tartja a gyermeket a műtét alatt – *Köszáv Szófér,* a pozsonyi bölcs, *Hászám Szófér* fia volt. A mohél feladatára, aki a britet – műtétet – végezte, ráv *Fischmann* nagy tudású tanítómestert kérték fel. Az apa, *Jesáje Beer* tekintélyes házigazdának számított Pozsonyban. Fiait egy *Wieder* nevű melámed – oktató – tanította, aki előbb vásárokon kereskedéssel foglalkozott, de tudták róla, hogy felkészült tudós, ezért örömmel vették, hogy idős korára átadta tudását az ifjúságnak. A legjobb módú családok hívták házukhoz.

Egy *David Elimelech* nevű külföldi úr, amikor lánya eladósorba került, városról városra járt, figyelve az iskolákat, az ott folyó oktatás módszerét, színvonalát és a diákok képességét. Mivel Wieder ezen feltételeknek mind megfelelt, javasolta, talán nem is titkolt vőkereső szándékkal, hogy *Jesáje Beer* fogadja fel házitanítónak fiai mellé. Ez meg is történt. Később a már említett Fischmann vette át az ifjak nevelését.

Sábtáj Sepszül fivére, Izsák tehetségét bizonyítja, hogy a pozsonyi bölcs alapította iskolában 17 éves korában rabbioklevelet szerzett. Ezen jesivában Sábtáj is tanult, jó eredménnyel; fiatalon, 1894-ben választották Nagysimonyi és környéke rabbijának. A világháború alatti működését *Avigdor háKohén Katzburg* egy könyvben írta meg, amelyet *Lózsi Tamás* barátunk kölcsönadott nekünk és fordításában *Eliézer Slomovics* tanár segített. Katzburg mint fogoly többféle beosztásban – például a titkárságon – is dolgozott a táborban, és így élményei hitelesnek tekinthetők. Leírta azt is, hogy jöttek katonatiszt rabbik, hoztak imakönyveket, szép beszédet tartottak külön a foglyoknak, elmondták, hogy legyenek hálásak az emberséges bánásmódért és viselkedjenek fegyelmezetten. Az őrség tagjait is felkeresték, figyelmeztették, maradjanak hűségesek a hazához, s teljesítsék méltón a szolgálatukat. A szép szavak után elhagyták a helységet, éppen akkor érkezett a rabbi néhány önkéntessel és az igaz asszonnyal, a rebbecennel – hitvesével – együtt egy megrakott négykerekű kocsit tolva, amely tele volt élelemmel, tiszta fehérneművel és jelentős mennyiségű tisztasági csomaggal. Tehát mindennel, amire a katonáknak és a foglyoknak szükségük lehetett. A szellemiekről is gondoskodtak. A rabbi maga hozott egy tórát a felolvasáshoz és minden más szokásos kegyszert. Anyagi ellenszolgáltatást nem fogadtak el, legfeljebb amikor a beszerzés nehéznek bizonyult, az alapanyagok vásárlásához hozzájárulhatott, akinek erre módja volt. A széderestékre vendégül látták az őrség tagjait, de a foglyok számára is biztosították a szertartás lebonyolítását. A táborfelügyelő tisztek becsülték is törekvéseiket, fáradhatatlanságukat, kérdezték is: ez a házaspár nem alszik soha? Ahányszor a faluban jártak, tapasztalták: éjjel-nappal égett a lámpás a házukban.

Mesélik, a rabbi Pápára utazott a sajchet – metsző – udvarába, hogy a vágásnál jelen legyen, valamint részt vegyen a vallási bíróság munkájában. Észrevette, hogy a sajchet lánya hangosan zokog a konyhában. Megkérdezte elkeseredésének okát. – Pokolian fáj a fejem – felelte a lány. – Orvosnál voltam már több helyen, jártam Sopronban, sőt Bécsben is. – Milyen gyógyszert szedsz? – kérdezte a lányt. Aki válaszolt a kérdésre, sorolva a medicinákat. – Menj el a patikába – tanácsolta a rabbi –, kérjél ilyen meg ilyen teát, meglátod, enyhülni fog a fájdalom. – Nemcsak enyhült, hanem el is múlt – újságolta a lány, amikor egy hét múlva újból találkoztak. A rabbi kérte, ne nagyon terjessze a hírt, van neki gondja elég, tanulni és tanítani sem tud eleget, e nehéz időkben nem hiányzik, hogy még patikus is legyen. A lány ígérte, de az élet nehéz, különösen ha az ember édesanyja szenvedését látja, csak elment hát a rabbihoz tanácsot kérni. Ajánlott is neki valami füvet, hasznosnak is bizonyult, de már tudta, hogy nem menekül meg a hívek ostromától. Jámbor felesége vigasztalta: ha ezzel is tudsz segíteni, akkor meg kell tenned. Lett is nagy vendégjárás. És bizony dicsérték ezen tevékenységét is.

Bármennyire igyekeztek betartani a higiéniai szabályokat, sajnos történt haláleset a táborban, nem is kevés. Természetesen zsidók is voltak köztük. A rabbi maga látta el segítőtársaival az ilyenkor szokásos tisztítás feladatát. Elkülönített temetőrészben hantolták el az elhunytakat, és sírkövet is állítottak nekik. Egyébként az első világháborúban Nagysimonyi 110 zsidójából 28-an vettek részt a csatákban, és 6-an haltak meg közülük a harc mezején. A fehérterror különítményesei mégis megjelentek a faluban, félelmet keltve. De a hivatalos tisztviselők a világháború hősének tekintették a rabbi házaspárt, mert akinek tevékenysége nyomán a foglyok nem távoztak rossz érzéssel az országból, sőt megemlékezésre szívesen visszatérnek, annak munkássága nem volt hiábavaló.

A kisközség jesivát – felső iskolát – nem tudott tartani. Bár Sábtáj Sepszül – *Weisz Simon* – képessége meglett volna hozzá, hogy nívós tanházat vezessen, elhagyni őrhelyét nem akarta, így ott maradt Vas megyében. Feljegyzéseket készített különböző témákból, legtöbbje eltűnt a vészkorszakban. Egy könyvet azonban hagyott maga után, méghozzá modern tárgyban, az elektromosság sábeszi szabályairól. Mint ahogy megtudtuk, leszármazottai ki is adták a háború után ezt a fontos művet. Fia követte apját a hivatás gyakorlásában. Sajnos csak rövid időre lépett az örökébe. A rabbi egyre gyengébb lett, 1943-ban egy szombatot búcsúztató este az elválasztó szertartást fiának adta át. Kérdezték, miért teszi? Nekem már nincs hétköznap – mondta. Másnap – tehát vasárnap reggel – elköltözött az Örök Szombat birodalmába. Temetésén igen sokan megjelentek, a járás szinte valamennyi lakója. Jöttek az ország minden részéből, akiknek segített tanáccsal, jó szóval. Azt mondják, a pozsonyi bölcs fiának, Köszáv Szóférnek temetése óta nem vett részt az utolsó tiszteletadáson annyi ember. Pedig már a vészkorszak első fázisában voltunk. Utóda – mint írtuk, rövid ideig – *Miksa Mordche* lett, akit elhurcoltak, Buchenwaldban nyugszik valamelyik tömegsírban. Sábtáj Sepszül testvérét, a nagyon tehetséges Izsákot, a verbói rabbit Auschwitz nyelte el. Mint ahogy Nagysimonyi zsidó közösségének 90 százalékát. Igen kevesen jöttek vissza, azok is vagy a vándorbotot vették kezükbe, vagy meghaltak. Az utolsó helyi zsidó, a temető őre, *Büchler* bácsi, néhány éve hagyott itt minket. A temető egyébként gondozott, és külföldről sokan keresik. A nagy rabbi halálozási évfordulója chesván hó 3-a. Tessék beírni a naptárba. És azt is, hogy Magyarországról is szívesen fogadják a zarándokokat. A fiatalok figyelmét e dátumra külön is felhívjuk, mert ez a rabbi tudta, hogy az Örökkévalót minden tehetségünkkel szeretni kell, de ennek egyik legfontosabb megjelenési formája az embertársak iránti szeretet. Talán ezért a jutalom, hogy ismerjük sírhelyét.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Izrael

A Jewish Agency tájékoztatása szerint az 5770. zsinagógai évben 15 180 új bevándorló érkezett Izraelbe, ami az előző évhez képest 18 százalékos növekedést jelent. A legtöbb olé, 7430 személy a posztszovjet térségből és a kelet-európai országokból származik, szemben az előző évi 6340 bevándorlóval. Az angol nyelvterületről alijázók száma 5130 volt, akik közül 3350 fő az USA-ból, 380 Kanadából, 175 Ausztráliából, illetve Új-Zélandról érkezett. A nyugat-európai országokból 2420-an alijáztak, közülük 2020 francia, 190 belga, 100 olasz és 110 svájci volt.

1320-an jöttek Etiópiából, de Thaiföldről, Malawiból, Angolából, Nigériából és más államokból is többen új otthonuknak választották Izraelt.

Nagy-Britannia

Matthew Gould, Nagy-Britannia új izraeli nagykövete ros hásánát követően foglalta el állomáshelyét. A 39 éves diplomata az első zsidó származású brit nagykövet Izraelben. Nagyapja a múlt század húszas éveiben Varsóból emigrált Londonba. Gould a tel-avivi *Haaretz* tudósítójának elmondta, hogy korábban három évig helyettes misszióvezetőként Teheránban dolgozott, majd *David Miliband* államtitkár titkárságát vezette a külügyminisztériumban. Iráni benyomásairól megjegyezte, hogy két zsinagóga működik Teheránban, amelyeket a hívők teljesen megtöltenek szombat reggelenként. Matthew Gould egyedüli külföldiként látogatta a templomokat. Hangsúlyozta, hogy jelenléte egyrészt bátorítást jelentett a közösségnek, másrészt figyelmeztető jel volt a hatóságoknak, hogy a vallási kisebbségek helyzetét a nyugati országok figyelemmel kísérik.

Kuba

Fidel Castro volt kubai államfő a The Atlantic amerikai magazin munkatársának, *Jeffrey Goldbergnek* adott nyilatkozatában bírálta Mahmúd Ahmadinezsád iráni elnököt a holokauszt tagadásáért. „Az iráni vezetésnek meg kellene értenie, hogy Izrael félti a létbiztonságát." Castro szerint „egyetlen népet, a muzulmánokat is beleértve, sem rágalmaztak többet, mint a zsidókat". „A zsidók sokkal nehezebb körülmények között éltek, mint mi." „A holokauszt semmi máshoz sem hasonlítható." A kubai politikus kijelentette, hogy Izrael biztonságát szolgálná, ha feladná nukleáris arzenálját.

Venezuela

Hugó Chávez venezuelai államfő fogadta az Izraelita Hitközségek Szervezetének (CAIV) képviselőit, akik szóban és írásban is aggodalmukat fejezték ki a kormánypárti médiában megjelent antiszemita nyilatkozatok miatt. A CAIV vezetői kijelentették, hogy a zsidóellenes propaganda hatására kialakult helyzet veszélyezteti a közösség tagjainak és intézményeinek biztonságát. *Salomon Cohen* elnök szerint Chávez megígérte, hogy „az átadott anyagot tanulmányozni fogják". A hatóságok ros hásáná alkalmából egyébként megerősítették a zsinagógák és más vallási intézmények védelmét. A zsidók képviselői követelték, hogy az ország állítsa helyre a diplomáciai kapcsolatokat Izraellel, amelyhez a közösség tagjait szoros vallási kötelékek és rokoni szálak fűzik. Venezuelában mintegy 15 000 hittestvérünk él.

Brazília

A Brazil Zsidó Zenei Intézet megnyitása alkalmából a közösség vezetése *„Kleztival"* néven klezmerfesztivált rendezett São Paulóban, amelyen argentin és amerikai vendégművészek is részt vettek. *Nicole Boger,* az intézet igazgatója kijelentette, hogy „szeretnék a sorompókat ledönteni". „Nagyon sok olyan nem zsidó van az USA-ban és Európában, akik kedvelik a klezmermuzsikát, és a fesztivállal ennek a hagyományos zenének akarunk szélesebb kapukat nyitni Brazíliában is."

kovács

Zsidók és romák a holokauszt idején

Nemzetközi kulturális és történelmi bemutató Rozsnyón

A fenti címmel rendezett kétnapos, gazdag programot a rozsnyói középiskolák számára a helyi Gömöri Művelődési Központ (GMK) a városháza konferenciaközpontjában. A programot a GMK lelkes, fiatal munkatársa, *Tóth Tímea* szervezte 2009-ben indított kezdeményezése nyomán, a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma és a Kassa Megyei Önkormányzat támogatásával.

Rozsnyó Miskolctól másfél órányi autóútra található a kassai kerületben, járási székhely. Egykori zsidó közösségére ma már csak a Bányászok terén, a városháza falán 2002-ben felavatott emléktábla emlékeztet. A vészkorszak után városrendezésre hivatkozva először a zsinagógát bontották le, majd a hetvenes években barbár módon felszámolták a zsidótemetőt is, melynek pár megmentett sírkövét a helyi köztemetőbe szállították. A legutóbbi népszámlálásnál nyolcan vallották magukat zsidónak Rozsnyón. A környéken csak Kassán, Eperjesen és Miskolcon találunk ma működő hitközséget.

Ros hásáná után korán reggel indultunk Miskocról *Szlukovinyi Péterrel,* a hitközség titkárával és egyben előimádkozójával. Kis falvakon és nagyobb városokon, Kazincbarcikán, Putnokon át vezet az út az egykori Bánréve-Král' határátkelő elhagyott épületéig, innen még pár kilométer az első szlovákiai város, Tornalja, majd 30 kilométer után elérjük Rozsnyót.

Az előadásokat két teremben hallgathatták a szlovák és a magyar gimnazisták. A szervezők a száraz tudásátadás mellett gyakorlatias feladatokat is belevettek a programba.

A szemináriumot *Kardos László* helytörténész fotókiállítása egészítette ki. Az első napon a szlovák osztályoknak *dr. Martin Korcok,* a Szlovák Nemzeti Múzeum – Zsidó Kultúra Múzeuma igazgatóhelyettese tartott filmvetítéssel egybekötött előadást, majd a zsidó gasztronómia rejtelmeibe *dr. Marta Győriová,* a kassai Ester – Zsidó Nők Szlovákiai Egyesületének elnöke nyújtott betekintést.

A magyar csoport első előadását a révkomáromi hitközség programkoordinátora, *Paszternák Tamás* tartotta „Zsidó közösségek" címmel, majd Szlukovinyi Péter kóser borral, barchesszal és humusszal prezentálta a zsidó ünnepek ételeit.

Az eseménysorozat a sajtó jelentős érdeklődése mellett zajlott. Másnap *Stefan Vavrek* ismertette a roma hagyományokat, *Pozsgai Péter* a zsidó migrációról beszélt, a budapesti Haver Alapítvány önkéntesei pedig a zsidó kultúráról szóltak. Délután a pozsonyi Mojse Band előadásában zsidó és roma dalok hangzottak el.

Köszönet a hasznos és színes kezdeményezésért a szervezőknek és a közreműködőknek.

CSOMÓS RÓBERT

Málnaszörp

Áldott emlékű nagyanyámról már sokszor írtam. Nem tudom, miért, de ő jár vissza hozzám mindig álmaimban. Lehet, azért van ez így, mert életem legszebb idejét, kisiskoláskorom nyári nagyvakációit mindig a nagyszüleimnél töltöttem. A nyár, a kánikula nekem ma is a régi Miskolc poros utcáit, hatalmas térségeit, a hömpölygő Sajót, Görömböly-Tapolcát és a kristályvizű Hejő patakot idézi. A nagyi már rég az égből vigyázza az életemet, és bizony ott is van elfoglaltsága, mert ugyancsak sokszor van szükségem a közbenjárására.

Persze egy mai, kiszőkített vagy égővörösre festett hajú, többszörösen felvarrt nagymama is szeretheti az unokáját. Sokat is tehet érte. Az összespórolt nyugdíjból igazi autót vehet neki, egzotikus utazást fizethet be, állhatja az egyetemi tanulás költségeit, miegymást. Csakhogy hisztérikusan ideges, mindig siet, mert társaságba jár, dolga, elfoglaltsága van, vagy éppen meg kell néznie a televízió folytatásos műsorát. Tehát ad pénzt, áldoz az unokákra, fényképezi, sőt mozgóképre veszi az első lépéseket, aztán a diploma átvételét és az esküvőt, de mesét nem tud mondani, nincsen ideje rá. Nem okolom őket, lehet, nem a nagymamák változtak, az idők lettek mások. Mégis azt mondom: semmi ez ahhoz képest, amit a régi, szegény, szerény nagymamák tettek a felnövekvő nemzedékért. Magamról tudom, állítom ezt, mert aki egy ilyen régi zsidó iparoscsalád meleg fészkében nőtt fel, azt mintha sárkányvérbe mártották volna, sebezhetetlenné vált. Ők voltak az igazi nagyasszonyok, „cádikák”.

Egy mai háziasszony elképzelni sem tudja, mennyi dolga volt ezen a földön a nagyanyámnak, mégis mindig ráért mindenre, ha az unokáiról volt szó. Négy rakoncátlan kisfiút, kislányt kellett vigyáznia, etetni, tisztán tartani, és bizony meg is tette. A nagy fekete sparherd (tűzhely, a gyengébbek kedvéért) kivasporozva, fényesen várta a reggelt, hogy aprófával, kukoricacsutkával fűtve megfőjön rajta az ebéd és a vacsora. Még előbb azonban a reggeli tejet kellett felforralni, kenyeret szeletelni, odakészíteni bögrében a nagy ebédlőasztalra, a lekvár, ritkábban a vaj mellé. Ezt megelőzően hajnali órán hátul a kisudvarban a beáztatott kukoricával a libákat megtömni, kukoricát morzsolni holnapra, ja és persze a nagy vájdlingban vizet melegíteni, hogy lavórba állítva megfürdesse mind a négy gyereket, és előtte ő maga is tisztálkodjon. Ezt a sok mindent zsörtölődés nélkül, jókedvűen vitte véghez, soha panaszt, zokszót, sóhajtozást nem hallottam tőle. Semmiség volt ez ahhoz képest, hogy a nagy világháború alatt anyámat és hat testvérét kellett nevelnie a szűkös hadisegélyből, miközben nagyapám hol ezen, hol azon a fronton harcolt, kalandozott, sebesült meg, esett fogságba, szökött meg a fogságból.

Már szinte egy szakácskönyv tellene ki abból, amit eddig megírtam a nagyanyám miskolci háztartásáról. A szombati sólet, a barack-, pláne a szilvalekvár, a libatöpörtyű, de még a foszlós házikenyér is hétköznapi dolgok. Azok a többi kis zsidó asztalára is felkerültek, ám a nagyinak voltak extra különlegességei is. Ezek egyikéről, a málnaszörpről szeretnék most beszámolni, a méregnek is beillő szintetikus szörpöket, üdítőitalokat hörpölő, konzerveket, kész tésztát vásárló, előrefőzött ételeket mikrosütőben kotyvasztó mai népesség tanulságára. Nagyanyám különlegességei közé sorolhatnám még a birsalmasajtot is, pláne meg a kovászos uborkát, mely nélkül a ropogós, forró libatöpörtyű sem ér sokat, de nem teszem, mert más háztartásokban is készült birsalmasajt, kovászoltak uborkát, sőt, az utóbbit a nagycsarnokban fakádból kilóra árusították, meg aztán a sózott uborka is megteszi (már akinek!). De a nagyi kovászos uborkájáért még a rosekol is átszalajtotta valamelyik lányát egy kisedénnyel, ha reprezentatív vendégei jöttek a fővárosból. Mégis az igazi különlegesség, amiért utcahosszat irigyeltek bennünket a többi gyerekek, amiről szólni akarok, nyári kedvencünk, a málnaszörp volt.

Szilvát, barackot, paradicsomot szekérszám hoztak a miskolci piacra. Úgy is árusították, szekérszám. Öszszeállt két-három háziasszony, és szemrevételezés után megvettek egy szekérrel. A szegényebbek kétfülű ruháskosárban hordták, vitték, mázsásmérlegen mérve vagy méretlenül. Ám a málna, az már más tészta volt! Fehér lepedőre kiterítve, kilós mérlegen kidekázva adták el, arra még a jószívű sajókazai kofaasszony, a Hajagos Mari néni is csak szemenként szórta a ráadást. Míg a többi gyümölcsökön a darazsak szabadon dáridózhattak, a málnáról elhessentették őket, sőt, volt olyan árusítóhely is, ahol patyolatfehér kendő alól kukucskáltak ki a rubinszemek. Drágára is tartották, hallatlan összeg, fél nap napszám ára, hatvan fillér volt kilója. Ennyiért a nagyapám műhelyében egy szép, hosszú nyelű, elnyűhetetlen meszelőt lehetett venni, mégis minden évben készült nálunk málnaszörp.

Június végére, a málnaszezon kezdetéig, a kosztpénzből lecsípett nikkel tíz- és a réz kétfilléresekből három, sokszor akár öt ezüstpengő is összejött. Nagyi átszámolta, rendezte őket, és már indulhattunk is büszkén a karos kosarakkal a nagycsarnokba. De nem ám a délelőtti órákban, amikor a gőgös, puccos városi nagyságák, a nagyiparosok, mérnök urak finnyás feleségei vonultak a cselédlányaikkal, és a kofaasszonyok még nagyra tartották az árát, hanem zárás előtt, hogy a csüggedt árusoktól vegyük meg a maradékot, mert nekünk a szörpkészítéshez a törődöttebb, kissé pilledt áru is megfelelt. A szokásos alkudozás után két karos kosárba karolva boldogan, büszkén vonultunk haza nagymamával, a többi pedig már az áldott Nap dolga volt. Neki kellett sütnie, melengetnie a két nagy tízliteres dunsztosüveget két hétig, amikor is nagymama elérkezettnek látta az időt a cselekvésre.

Nem is a málna, hanem a cukor, a közel tízkilónyi kristálycukor volt a bökkenő. Tudvalevően Illés próféta a zsidó gyerekek patrónusa, ő tett csodákat, de valahogy a cukorra is mindig összejött a pénz. Egy mai háziasszony csak pattint az ujjával, és a nagy élelmiszer-áruház házhoz szállítja a csomagolt árut. Akkoriban, a harmincas években, a hófehérre mosott kispárnahuzatot töltötte meg a Züssman Henrik és fiai cég segédje a drága, selymesen pergő kristálycukorral. A mérést maga a főnök ellenőrizte, majd egy-egy Szent István karamellát dugva a szánkba, megígértette velünk, hogy hazáig nem nyalakodunk, és utunkra bocsátott bennünket. Unokaöcsémmel a párnahuzat két csücskét fogva, ígéretünkre gondolva próbáltunk ellenállni az ördög csábításának, de az út hosszú volt, a karamella már a felénél szétolvadt a szánkban, bizony sokszor megtántorodtunk a jóban. Mégis nagyanyó – pedig láthatta a szánk szélére ragadt cukrot – kerített egy-egy karéj kenyeret, megszórta a vágyott nyalánksággal, úgy bocsátott utunkra, mintha mi sem történt volna.

Ismeri-e még valaki a széles szájú zöld üveget? Meg a beáztatott pergamenpapírt, amivel bekötötték? Hát a cukorspárgáról tudja-e még egyetlen háziasszony is, hogy eszik azt vagy isszák? A tintaceruzára, amit megnyálazva használtak, hogy a dunsztos elkészültének dátumát feljegyezzék, már nem is merek kérdezni. Eltűntek az időben, mint a kámfor, amit akkoriban még árusítottak a patikákban a csúzos végtagok kezelésére.

Amikor izgalmas indiános vagy rabló-pandúr játékban, esetleg az adj király katonát rohangálásában kihevülten hazatértünk, nagymama áldott, munkától eres, májfoltos keze várt ránk. A horzsolásokat csípős jóddal kezelte, el kellett viselnünk, hogy loboncainkat megfésüli, a lányoknak pláne fonatot készít, masnit köt, de ha mindezeket a lovagi próbákat hősiesen kiállottuk, akkor a megfeketedett diófa szekrény tetejéről levette a vágyott zöld üveget, és a kétcentes likőröspohárba töltve, igazságosan kimérte a málnaszörpöt. Hogyan volt ideje, türelme szalmából szívószálakat készíteni? Sorra megkeverni, kezünkbe adni a poharakat? A meszesklóros, vas ízű miskolci víz így vált mennyei nektárrá és oltotta szomjunkat.

Azóta szomjazok. Szomjazom az ő szeretetét, és örökké szomjazni is fogom, mert mióta az a lezárt, hosszú szerelvény kigördült a miskolci pályaudvarról, soha, sehol ilyen üdítőitalt nem mértek számomra. Sem a palackozott, a föld mélyéről felhozott, szénsavval dúsított kristályvíz, sem a világot átfogó, multinacionális cégek agyonreklámozott italai nem tudják enyhíteni szomjúságomat, szomorúságomat.

Sáchrit a Kotelnál

Tallózás egykori zsidó újságokban

Vissza a falvakba!

„Vissza a falvakba!” címmel *dr. Lőwy Adolf* marcali kerületi főrabbi hosszú tanulmányt szentelt a magyar zsidóság létét veszélyeztető kérdéseknek, „...a magyarországi zsidókérdés egyetlen megoldása csakis vidéken, a falvakban lehetséges” – írja a rabbi. „Abból indulok ki, amit a Miniszterelnök úr, és nemrégiben a Pénzügyminiszter úr mondott: Nem lehet egy több mint egymilliós tömegtől minden egzisztenciát, minden megélhetési lehetőséget megvonni. Biztosítani kell a magyar zsidóság számára is a szerény megélhetést.”

A helyzet kétségbeejtő volt. Az egyetlen, legalábbis a történelmi távlatból visszatekintve megoldással kecsegtető álláspontot, a kivándorlást, mereven elutasították, „...a magyar zsidóság híven ragaszkodik hazájához, és nem akarja azt elhagyni... [...] Milyen szerep vár tehát a magyar zsidóság vezetőire?” – kérdezi dr. Lőwy. „Föl kell venni a közvetlen kapcsolatot a kormányhatóságokkal, biztosítani őket, hogy a magyar zsidóság legszélesebb rétegei továbbra is hasznos és munkás tagjai kívánnak lenni az országnak és két kezük becsületes munkájával kívánják szolgálni az ország érdekeit.”

Dr. Lőwy szerint a megoldás és a kibontakozás csakis a falvakban lehetséges. A legnagyobb hibának azt tartja, hogy a magyar zsidóság tekintélyes része a fővárosban él. Szerinte ez váltotta ki a zsidótörvényeket, melyeknek súlyos következményeit a vidéki zsidóság is érzi. A vidéki kishitközségek tagjai dr. Lőwy szerint jobban kiveszik részüket a zsidóságért hozott áldozatokból, mint a fővárosiak, mert ezekben pár család tartja el a hitközségi tisztviselőket, többet is adakoznak, s támogatják a fővárosi intézményeket, az akciókat. Így ezek a kisebb vidéki hitközségek, még azok is, amelyek anyagilag jobban állnak, előbb-utóbb tönkremennek, „de tönkre megy a fővárosi zsidóság is, amely vidékről várja a támogatást, elpusztulnak a vidéki hitközségek, melyek a fővárostól várják a támogatást”. Példaképpen „somogyországi” falvakat említ, Nagyatádot, Lengyeltótit, Csurgót és Barcsot, ahol már évtizedek óta betöltetlen a rabbiállás, a zsidó iskolák gyerekek híján megszűnnek. „És ilyen hitközségektől várja a fővárosi zsidóság a támogatást?” – teszi fel a kérdést a Képes Családi Lapok 1941. április 6-i számában dr. Lőwy Adolf marcali főrabbi.

Hetven év előtti ügyekben nehéz igazságot tenni. És talán szükségtelen is. Az „igazság” a történelem igazságtalansága volt. 1944-ben a vidéki zsidóságot deportálták.

A korabeli újságcikkből is kiderül, a második zsidótörvény gazdasági megszigorításai igen súlyosan érintették a magyar zsidóságot. Nemcsak az alsóbb rétegek szegényedtek el, de a középosztály is egyre inkább nyomorba süllyedt. A magyar zsidóság hangadói jó szándékú igyekezetükben kapkodtak, fantazmagóriákat eszeltek ki, egymást okolták, ahelyett, hogy kivonultak volna az utcára, tiltakoztak volna az őket sértő, megalázó, aljas rendelkezésekkel szemben. Hűségüket szajkózták a magyar haza iránt, ahelyett, hogy kivándorlásra biztattak volna. Ügybuzgóságukkal hitelesítették az elnyomó intézkedéseket. Elismerték jogosságukat, és előmozdították minél zökkenőmentesebb végrehajtásukat.

Egészséges átrétegződésről beszéltek, a zsidóságnak az országban való arányos megoszlásáról, „magyar zsidó parasztosztály megteremtéséről” álmodoztak, miközben tudták, hogy a közép-európai paraszti lét egyfajta életforma, melynek vállalására, hiába voltak ellenpéldák, „paraszt-zsidó” családok, a felvidéki és a ruszin falvak népe, a zsidóság soha nem lesz képes. Ha akkor a zsidók megfogadják szegény „bölcseik” tanácsát és leköltöznek, a magyar zsidóságból még annyi sem maradt volna, amennyi így túlélte a borzalmakat...

„Olyan memorandumot kell benyújtani, amely nem Kossuthra és Deákra hivatkozik, és elsírja panaszainkat, hanem melyet a legkiválóbb szakemberek készítenek el, és amely részletes tervet ölel fel a magyar zsidóság, de főleg a fiatalság elhelyezkedését illetően.” Sajnos a sárdobálás is megkezdődött: „A fővárosnak kell megmentenie a zsidóságot azáltal, hogy a fővárosi zsidóságnak jelentékeny, vidékről elszármazott, fővárosban megélni nem tudó része visszatérhessen a falvakba, [...] miáltal nemcsak a vidéki zsidóság megerősödését érjük el, hanem a fővárosi zsidóság is megmenekül, mert kiküszöbölődik a fővárosból ezáltal a gyújtó és mérgező anyag.” Rejtély, hogy mit értett ezen a marcali főrabbi.

Képtelenebbnél képtelenebb javaslatokkal állottak elő.

„Az országban jelenleg lakatlan és terméketlen cca 50–60 000 kat. holdnyi területen zsidó tőkével és zsidó munkával egy hatalmas zsidó település létesítése, ahol két-háromszázezer zsidó zárt tömbben megélhetne.”

„Vissza a faluba, és ott élni le életünket, vagyis nem várni a jobb időkre, hanem beilleszkedni a falusi életbe, levetkezni esetleg minden kultúrát és civilizációt, nem előre, hanem hátra haladni?” – tették fel a kérdést sokan. A felsorakoztatott érvek és ellenérvek közepette azonban ostoba sematizmusokban sem volt hiány: „Hangsúlyozom, hogy manapság már a legkisebb faluban is részesülhetünk annyi kultúrában és civilizációban, mint a fővárosban.”

„Első volna a kormány jóindulatú segítsége. [...] ...az ország területének csak egytized százalékán megengedni az ingatlanszerzést, a zsidótörvény korlátozó intézkedéseit felfüggeszteni, (persze csak erre a területre korlátozva, mert különben adó »kijátszás« vádját idézné fel!). A második komoly segítség volna e területen – javasolja a rabbi – a szombati munkaszünet engedélyezése, ami a legnagyobb és legértékesebb zsidó tömegek, a konzervatív zsidóság áldozatkészségét és támogatását mozgatná meg.”

* * *

„Suvo Jiszroél!” – kiált fel a rabbi. „Térj meg, Izrael! Úgy szeretnék én is felkiáltani, hogy szavaimat az illetékesek, a magyar zsidóság vezetői, és a fővárosban sínylődő, éhező, nyomorgó, tanácstalan hittestvéreim mind meghallják! [...] Testvéreim, térjetek vissza a falvakba, térjetek vissza, míg nem késő, térjetek vissza és mentsétek meg magatokat, és az egész magyar zsidóságot!” – fejezte be drámai erejű tanulmányát dr. Lőwy Adolf marcali főrabbi 1941-ben.

A pár hónappal később meghozott harmadik zsidótörvény világosan mutatta, mit is jelent „a kormány jóindulatú segítsége”...

Magén István

Testvérhitközségek találkozója Debrecenben

A Debreceni Zsidó Hitközség és a Mazsihisz szervezésében 11. alkalommal került sor a határon inneni és túli testvérhitközségek nemzetközi konferenciájára, melynek témája a zsidóság szerepe volt a történelmi Magyarországon.

Idén kivételesen az időjárás tekintetében a cívisváros a borúsabb arcát mutatta, tény viszont, hogy a feszített program mellett a résztvevők idő hiányában egyébként sem mozdultak a hitközség épületéből.

Köszöntők

Ünnepi időben érkezve, ünnepi volt a fogadtatás, feldíszített sátor terített asztallal, s hogy az teljes mértékben és minőségében nem kerülhetett kihasználásra, annak a szabályszerűen felépített szukka volt az oka, hiszen ahol a fény bejut, ott az eső is beesik...

Az eseményen országunkat – mások mellett – képviselték Sopronból, Tiszafüredről, Budapestről, Székesfehérvárról, Salgótarjánból, a határokon túlról pedig népes küldöttség érkezett Nagyváradról, Brassóból, Aradról, Szatmárból, Kolozsvárról, Temesvárról, Szabadkáról, és volt vendég Kassáról is.

A regisztrációt követően, mielőtt sor került a megnyitókra, köszöntőkre, egy gyönyörű népviseletbe öltözött ifjú hölgy, **Bartók Boglárka** ajándékozta meg énekével a megjelenteket.

A konferencia moderátora *Heller Zsolt* néprajzkutató volt. S elsőként a város polgármesterét konferálta fel.

Kósa Lajos elmondta, büszke erre az évenkénti konferenciára, hiszen fontos, hogy a határon túliakkal a jó kapcsolat folyamatossága biztosított maradjon, a siker híre pedig átíveli a távolságokat. A rendezvény sikeréhez pedig lehetőségein belül támogatással is szolgál. A város első emberére beszélt arról is, hogy a hitközséggel, a zsidó emberekkel hagyományosan jó a viszony, számos közösen megszervezett eseményükön vett már részt.

A polgármester megemlítette a volt zsidó iskola megvételével, hasznosításával kapcsolatos terveit, egy emlékmű felállításának lehetőségét.

Horovitz Tamás, a hitközség elnöke, miután üdvözölte a megjelenteket, elmondta, tizenegy évvel ezelőtt azzal a szándékkal indították útjára a konferenciasorozatot, hogy lehetőséget adjon a határon innen és határon túl élő közösségek számára, hogy a találkozás és a megismerés élményével gazdagodva vitassák meg az őket érintő gondolatokat és problémákat. A programok pozitív visszhangra találtak, egyre népszerűbbek lettek, évről évre több közösség, szervezet képviseltette magát. Legnagyobb örömünkre – hangsúlyozta az elnök – számos közjogi méltóság, neves előadó, egyházi vezető fogadta el meghívásunkat. A tanácskozások nyomán sok-sok együttműködés, közös terv valósult meg, sok szervezet, intézmény tudott bemutatkozni, ezzel inspirálva másokat is az összefogásra. Reményeink szerint – tette hozzá Horovitz Tamás – mostani konferenciánk is megfelelő táptalaja lehet hasonló elhatározásoknak és a kapcsolatok szorosabbá tételének.

Ezután **Feldmájer Péter,** a Mazsihisz elnöke köszöntötte a résztvevőket, különös tekintettel az ünnepekre, azok tartalmára, utalva a tükröződő optimista hangulatra.

Hangsúlyozta a házigazdák, a vendégül látók érdemeit az évenkénti szervezés-rendezés tekintetében, majd eredményes munkát kívánt.

Fábián István, a Debreceni Egyetem rektora az oktatási intézmény vezetése nevében üdvözölte a vendégeket, majd beszélt az 1538-as évekről, a debreceni felsőoktatás kezdetéről, a szellemi élet központjáról, hozzátéve, hogy a város zsidó emberei az évszázadok alatt munkatársként erősítették az egyetemi oktatást. Az egyetem és a hitközség között napjainkban is élő kapcsolat van – emelte ki a rektor.

Hódossy-Takács Előd, a Református Hittudományi Egyetem rektorhelyettese bibliai névlistával kezdte köszöntőjét, majd elmondta: a tényszerűen jó kapcsolat bizonyítására a debreceni reformátusság és a zsidó hitközség között a szavak szintjén semmi szükség nincsen. A hétköznapokban is együtt örvendeznek, közös sportrendezvényeket tartanak fiataljaik, ünnepeken, konferenciákon is együtt vannak. „Nekünk itt, ebben a városban, a mi örökségünk mellett ez így természetes, nem elviseljük, hanem megbecsüljük egymást.”

Aser Ehrenfeld, a DZSH rabbija elmondta, miért is jött el az ideje a konferenciának, az együttléteknek, majd fikciók kapcsán világított rá generációs problémákra, az elhallgatásokra, arra, mi lett volna, ha nem történt volna deportálás, és egyebek mellett szólt a negyedik generációnál már a tengerentúlon is tapasztalható anyaország-szeretetről. Felidézte egy meghatározó beszélgetését a közelmúltban elhunyt *Popper Péterrel,* szólt társadalmi viszonyokról, hagyományról és életérzésről, végül egy Jeremiás prófétai idézettel fejezte be mondandóját.

Zoltai Gusztáv, a BZSH és a Mazsihisz ügyvezető igazgatója múlt-jelen-jövő vonatkozásában tartott átfogó előadást. Egyebek mellett szólt arról a manapság testvéri körökben gyakrabban felhangzó tényről: milyen sokat tett az elmúlt két és fél században a magyar zsidóság a haza felemelkedéséért, hozzátéve: oka lehet ennek az akár önigazolásnak tűnő érvelésnek az, hogy a feléledt rasszista, szélsőjobboldali politikai erő nyíltan zászlajára tűzte a legutóbb 1945-ig érvényes antiszemita programot. Ezt követően az ügyvezető igazgató szólt a több mint félmillió magyar állampolgárságú áldozatról, az ország értékeinek lerombolásáról, erőforrásainak megsemmisítéséről.

„Egy bútor, egy munkaeszköz, egy épület pótolható. Az évszázados tradíció, a hagyomány kincsestára, a műveltség, az ismeretek kapcsolódó tárháza, az érzelmek vibráló-serkentő sokszínűsége – ha elpusztítják – nehezen vagy egyáltalán nem teremthető újjá.”

Zoltai szólt a hajdan volt zsidó életről, a legkisebb településen is meglévő tanházakról, ahol Nobel-díjas világhírű tudósok, művészek nevelkedtek, nőttek fel.

A szónok beszélt a zsidók részvételéről Kossuth és Petőfi forradalmában, szabadságharcában, és arról, hogy magyarságuk akkor is hibátlanul működött, amikor Trianon többfelé szakította az országot.

Hangsúlyozta többek között azt is, hogy az emberek elfelejtették, mert el akarták felejteni, mi mindent hoztak itt a létre zsidók, hiszen az ő energiájuk ösztönözte az építőipart, az acélipart, a vasút- és gépgyártást; házak, kórházak, színházak nőttek ki általuk a semmiből. A magyar szélsőjobboldali út kátyús és szakadékos, tette hozzá. „Nem a konzervatív sztrádáról beszélek, nem az elfogadott demokratikus és progresszív megoldásról. A szélsőjobb változatáról szólok. És arról, mi lesz, ha ez ellen a gyűlölködő, másokat megalázó, antiszemita, kirekesztő, hazug, fajelméleti és történelmietlen irányzat ellen nem lép fel elkötelezett erővel és következetes elhatárolódással a politika, a társadalom és a civil szféra.”

Utána egyebek mellett Zoltai elmondta: ez a tanácskozás is mutatja, hogy megvalósulhat a nemzetközi zsidó összefogás, és ösztönzést ad arra, hogy Izraelhez való kötődésünket is másként, minden eddiginél dinamikusabban fogjuk fel. Ez az odaadó viszony semmiben nem gyengíti magyar hazafiúi odaadásunkat, mint ahogyan semmit nem vesz el európai kötődésünkből sem.

A köszöntők, üdvözlések, megnyitó gondolatok elhangzása után kerülhetett sor a referátumokra.

Előadások délelőtt

Bartha Elek, a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének vezetője „Zsidó néprajzi kutatások a Debreceni Egyetemen” címmel tartott előadást. Elmondta egyebek mellett azt is, hogy a téma a néprajz számára olyan egyedi vonásokkal rendelkezik, amelyek más, hasonló tudományterületek, kutatási irányok esetében nem jellemzőek, esetleg fel sem merülnek.

A szóbeliség és az emberi emlékezet hiteles és térben is elhelyezhető adatokat 3-4 generációnál nagyobb távolságból csak ritkán képes felhasználni a hagyományosnak tekinthető módszerek alkalmazásával. Történeti források felhasználásával néprajzi adatgyűjtés ennél nagyobb távolságból is végezhető. A magyarországi zsidóság életében a legutóbbi 100–150 év, akár 1848-ig visszanyúlva, a legfontosabb időszak az etnográfus számára.

Vannak jól dokumentált, gazdag és vannak csak részben feltárt forrásanyagok. Ilyen a holokauszt emlékezete, amely sokezernyi túlélő személyes visszaemlékezéseit tartalmazza. Naplók, emlékiratok és történeti forrásanyagok egyaránt nagy lehetőségeket kínálnak. A vidéki zsidóság néprajzát az is nehezíti, hogy igen kevés azok száma, akik helyben maradtak vagy hazakerültek.

Ezt követően az előadó a néprajzi feltáró munka négy irányáról és lehetőségeiről beszélt. Majd summázva az elmondottakat, úgy vélte, a magyarországi zsidó hagyomány feltárása nagy ütemben folyik és jó irányban halad. Az egyetem és a néprajzi műhely jelentős feladatokat vállal ebben a munkában és a témához értő, felkészült fiatal emberek képzésében.

Ujváry Zoltán, a Debreceni Egyetem professzor emeritusa „Az első zsidó akadémikus Magyarországon, *Ballagi Mór* (1815–1891)” címmel tartott előadást. Bevezetőjében elmondta, hogy gyér forrásanyag alapján törekszik a zsidó tudós életpályájáról és munkásságáról áttekintést adni.

A nyelvtudományban különösen kiemelkedő eredményt elért Ballagi Mór (Bloch Móric) 195 éve született. Tudományos pályájának kezdete egybeesik a reformkor irodalomra, művészetekre, tudományra kiható lelkesítő éveivel, nyelvészeti, irodalmi publikációinak egész sora jelenik meg különféle lapokban, periodikákban.

Apja után ő is bóherként, a talmud és az Ószövetség helyeinek recitálásával kereste meg kenyerét, rabbivá szándékozott képeztetni magát, ezért Nagyváradra, majd Pápára, Mórra, Surányba ment. Pályája elég összetettnek mutatkozott, Pesten a Műegyetem első zsidó hallgatója lett, majd miután oklevelet nem kaphatott, tanulmányait Párizsban folytatta, ahonnan *Eötvös József* hívta haza, hogy vegyen részt a törvényhozásban mint az emancipáció egyik szószólója.

A zsidók magyarosításáért fáradozott, lefordította Mózes öt könyvét, az akadémia levelező tagja lett. Szarvasi működése idején alkotta meg folklórkutatási szempontból is jelentős művét, a „Magyar példabeszédek, közmondások és szójárások gyűjteménye” című munkáját.

Az előadó időt szentelt e kötet részletes bemutatásának, a megjelenés körüli reflexióknak, elismeréseknek, kritikáknak.

Végül elmondta: Ballagi Mór rangos helyet foglal el a nyelvtudomány történetében, az egyházi, vallási szakirodalom területén, valamint a folklórtudományban is. Mégis alig vagy egyáltalán nem esik róla szó. A Magyar Néprajzi Lexikonban nem szerepel. A Szak tudománytörténete a nevét sem említi.

Szécsi József vallásfilozófus, a Keresztény–Zsidó Társaság főtitkára „Slachta Margit a szlovák zsidókért” címmel tartotta meg referátumát.

Volt valaki, aki néven nevezte a bűnt, a tennivalót, és fáradhatatlanul segítette a rászorulókat és üldözötteket. Ő volt *Slachta. Margit* – kezdte beszédét az előadó. Slachta egyik napi elmélkedésében azt kérdezte: „Mi lesz velünk? Hová jut a mi szegény hazánk? Országunk ellenállási lehetősége derékba tört, nem tud többé ellenállni a hitlerizmusnak... országunk morális integritását feladtuk.”

Szécsi külön fejezetekben foglalkozott a szlovákiai holokauszttal (statisztikai adatokkal egészítve ki előadását), Tiso nacionalista és totalitárius irányvonalával, a zsidókér-

(Folytatás a 6. oldalon)

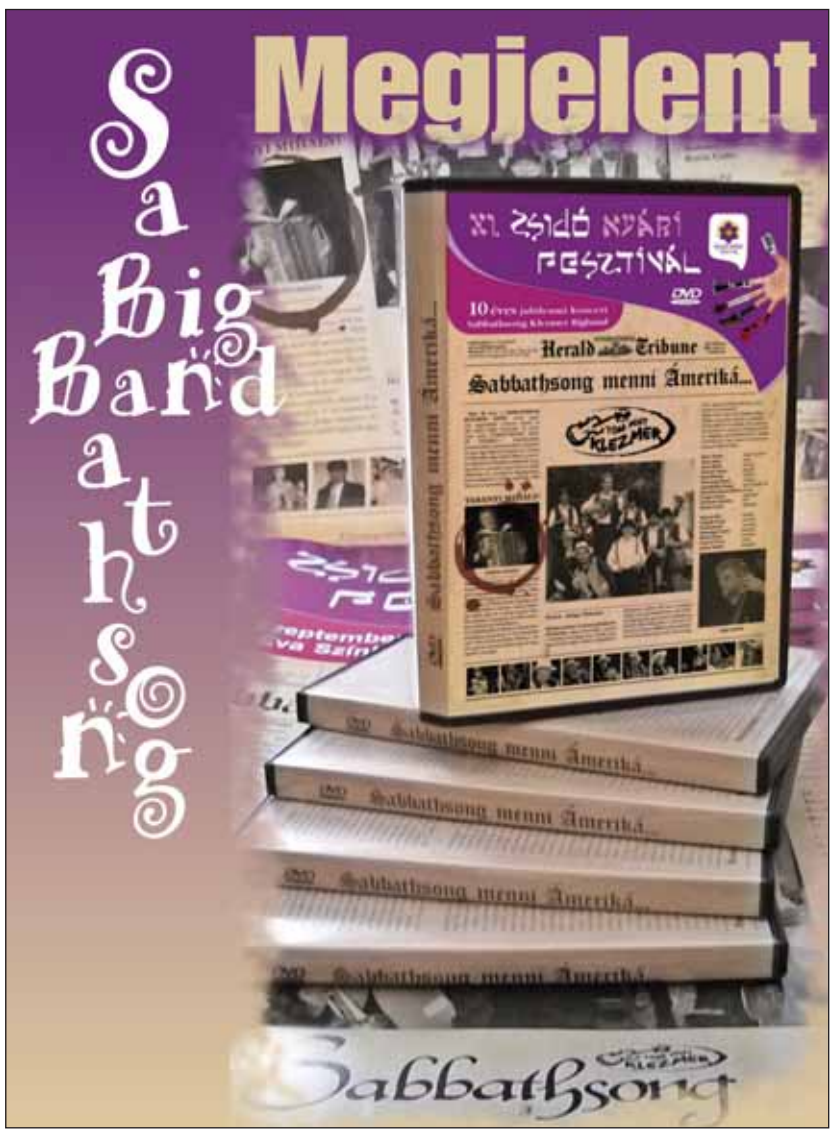

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelfelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu
Munkadíjból 5% kedvezmény!

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség Hegedűs Gyula utcai zsinagógája („Csáky utcai templomkörzete”) egy rendkívüli és ritka, megható eseményre invitálja Önt.

Egyik hittestvérünk – aki több mint ötven éve zsinagógánk tagja – úgy határozott, hogy egy új Széfer Tórát írat, amelyet ünnepélyes keretek között ad át közösségünk számára. Erre a nem mindennapi és maradandó élményekkel teli alkalomra ezúton tisztelettel meghívjuk Önt és kedves családját.

Az átadási ünnepségre 2010. október 24-én, vasárnap (chesván hó 16-án), délután 16 órakor kerül sor a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában (Budapest XIII., Hegedűs Gyula utca 3.).

Őszintén reméljük, hogy Ön és kedves családja jelenlétével megtiszteli ezt a kivételes alkalmat, és a Könyv Népeként együtt örülhetünk az új Tóra érkezésének.

Dr. Egri Oszkár
elnök

Lőwy Tamás
főrabbi

Testvérhitközségek találkozója Debrecenben

(Folytatás a 6. oldalon)

dés megoldásában hozott intézkedésekkel, a szlovák nacionalizmussal, a Hlinka-féle jelszavakkal. Szólt az 1938-as bécsi döntés végrehajtásáról, a Szentszék erőfeszítéseiről, *Monsignor Domenico Tardini* okfejtéséről, a nemzetközi diplomáciai körökben megnyilvánuló hatásokról, *Maglione* bíboros 1942-es, a tervezett lengyelországi deportálásokat megakadályozni szándékozó diplomáciai jegyzékéről.

A kereszténységre áttért budapesti zsidók Szent Kereszt Társasága volt az első olyan külföldi szervezet – mondta Szécsi –, amely *Angelo Rotta* révén a Szentszék beavatkozását kérte. Slachta Margit 1943. március 8-án személyesen lépett fel a Vatikáni Államtitkárságon.

Slachta Margit emigrációban halt meg 1974-ben. 1986-ban Izraeltől megkapta az Igaz Ember címet. Az ENSZ 2005-ben hozott határozata értelmében január 27. lett a holokauszt nemzetközi emléknapja, a szlovák kormány szeptember 9-ét, a magyar kormány április 16-át nyilvánította emléknappá. A holokauszt tagadását Szlovákiában 1 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel sújtják – zárta előadását a főtitkár.

Az előadásokat közös ebéd követte, a zuhogó eső miatt a hitközségen belül, kisebb helyszíneken.

Előadások délután

A konferencia délutáni folytatásának első előadója a Holokauszt Dokumentációs Központ történészfőtanácsadója, a „Számokba zárt sorsok” című kiállítás kurátora, **Molnár Judit** volt. Az intézményt képviselte természetesen **Harsányi László** igazgató és helyettese, **Martinkovits Judit** is.

A vetítéssel egybekötött előadás során Molnár Judit átfogó képet és magyarázatot adott a kiállítás apropójáról, céljáról, a jogfosztástól a népirtásig bemutatva, virtuálisan bejárva a helyiségeket, tárlókat.

Szó esett sok egyéb mellett a numerus clausushoz vezető útról, a tömegek indulatát felhasználó megkülönböztetésekről, az előzményektől Trianonig történtekről, a törvény megjelenéséről és hatásáról.

Az előadó beszélt a posztamensszerű, háromszögletű oszlopokon látható fotókról, az érintőképernyős egységek nyújtotta tájékoztatásról.

A kiállítás, melyre máris nagy az érdeklődés, október 14-től 2011. februárjáig tekinthető meg a Páva utcában.

Babits Antal (MTA–ORZSE) a „Majmuni Budapesten, kutatások a Rabbiképzőben 133 év távlatában” témát választotta.

Elmondta, a magyarországi zsidó tudományos kutatás egyik, ha nem a legnagyobb témája Maimonidesz. Néhai *Scheiber Sándor* professzor több mint négyszáz címleírást tartalmazó bibliográfiát állított össze „Majmuni Magyarországon” címmel.

Amikor 1995-ben a Logos Kiadó újra közreadta a kutatási anyagot, kiderült, az eltelt több mint fél évszázad során alig tucatnyi kiegészítés készült.

Örömteli – hangsúlyozta Babits –, hogy az elmúlt tizenöt évben ebben javulás látszik, hiszen ez idő alatt már mintegy húsz értekezés, publikáció jelent meg e témában. Az ORZSE szellemiségének köszönhetően szakdolgozatok, diplomamunkák és PhD-értekezések íródtak. Említésre méltóak a Logos Maimunival foglalkozó kiadványai, melyek tankönyvként is használatosak, ilyen az egyik gyűjtemény, melyhez utószót *Heller Ágnes* írt. Fontos még két fiatal hebraista, *Visi Tamás* és *Schmelowszky Ágoston* munkája, fordítása, valamint *Georges Vajda* és *Turán Tamás* bibliográfiája.

Pódiumbeszélgetés

A résztvevők: **Heller Ágnes** filozófus, **Ungvári Tamás** író, műfordító, publicista, **Gábor György** filozófus. A beszélgetést a nap moderátora, Heller Zsolt vezette.

Heller Zsolt köszöntője után egy jeles eseményre hívták fel a figyelmet: Ungvári Tamás aznap töltötte be a 80. születésnapját.

A beszélgetést Heller Ágnes nyitotta meg, aki személyes kérdésre válaszolva a jelenről és aktuális munkájáról beszélt, amely az álom filozófiájának kérdését boncolgatja. Ungvári Tamás még meg sem jelent művéről szólt, amely igazi szenzációt hozott a könyvértékesítés mai világában: három nap alatt felkerült a Bookline előjegyzési listájának élére! Témája is meghatározó és igen érdekes, hiszen Ungvári Tamás unokatestvére, *Elbert János* életéről és tragikus haláláról ír.

Gábor György szintén saját munkáiról beszélt, illetve azokról az értekezésekről, amelyeket társszerzőkkel, mint például Heller Ágnes, kívánnak megjelentetni.

A beszélgetők – már a dialógusba belemelegedve – megegyeztek abban, hogy alkotásaikat összeköti a „detektív írás” meghatározása a vizsgálódás és elemzés fogalmakkal. Érdekes volt a három előadó munkáinak összevetése is.

Heller Zsolt kérdezett a szellemi szabadságról – a múltbéli rendszerek hibáinak felelevenítésével.

Majd a beszélgetőpartnerek kifejtették nézeteiket az értelmiség szerepéről, a zsidó öntudat meghatározásáról, arról, hogy miként maradhat fenn az egyénben önön zsidó és nemzeti identitástudata, bárhol is van a világban.

A diskurzust Gábor György zökkentette ki kozmopolita önvallomásával, és a többiek, kapva az alkalmon, a zsidóság fogalmi meghatározásával próbálkoztak, és ezzel tették teljessé a beszélgetést, mely a maga nemében nóvum, hiszen a három előadó nem szerepelt még így együtt, viszont a másfél óra alatt bebizonyosodott, hogy gondolatilag nagyon jól kiegészítik egymást.

A nap végén istentiszteletre került sor, melyet a zsidó konyha remekei svédasztalon követtek. A kultúrcsemegét, az irodalmi desszertet *Bächer Iván* darabja jelentette.

Második nap

A konferencia második munkanapja a reggeli istentisztelet után a szintén nagy érdeklődéssel várt szimpóziummal vette kezdetét, melynek során szót kaptak a határon túli hitközségek képviselői is.

A programot *Breuer Péter* újságíró vezette, s elsőként a Múlt és Jövő Kiadó tulajdonosa, *Fenyő Ágnes* válaszolt arra, mikor és ki alapította a kiadványt, majd szó esett az 1988-as, *Kőbányai János* általi újraindításról is. Elhangzott egyebek mellett, hogy 1994-től terjesztették ki tevékenységüket a könyvkiadásra, iratmegőrzésre, archiválásra.

Breuer utolsó kérdése a legutóbb megjelent, illetve a kiadásra váró könyvek címe volt.

Lebovits Imre, akit kiváló szervezői és írói minőségében, valamint a tiszafüredi zsidósággal kapcsolatban végzett kutatásai és egyéb elévülhetetlen érdemei kapcsán ismer a közvélemény, az identitásról beszélt, időutazást tett, és a kiegyezést követő lehetőségeket vázolva olyan neves magyar zsidók nevét sorolta, akiknek munkássága összefügg orvostudománnyal, művészettel, technikával, tudományos ismeretekkel.

A moderátor kérdésére említést tett 2007-ben kiadott könyvéről, melyet oktatási segédletként megkapott 1200 középiskola és valamennyi határon túli magyar ajkú közösség.

Deutsch Gábor (ORZSE), számos remek könyv és publikáció szerzője „Egy fontos ereklye zsidó vonatkozásai, avagy a korona néhány kevéssé ismert története” címmel olvasta fel írását.

Az utóbbi időben újra sok szó esik egyik legfontosabb ereklyénkről, a koronáról, amely az európaiság zálogának tekinthető – hangzott el.

A zsidó vonatkozásokról is érdemes szólni, valamint ismerni azokat a feltételeket, amelyek hazahozatalát lehetővé tették.

Bónis Sámuel (1810–1879) volt az, akire az ellenséges seregek közeledtével Kossuth rábízta a korona őrzését és szállítását Budáról Debrecenbe. *Leveleki Józsiás* segédkezett neki ebben, ahogy később Orsován az elrejtésénél is. Róla írta *Bajcsy-Zsilinszky Endre* egyik cikkét „Azért vannak rendes zsidók is” címmel.

Az előadó beszélt a korona további sorsáról: Tihanyi Apátság, Ausztria, Németország, Amerika.

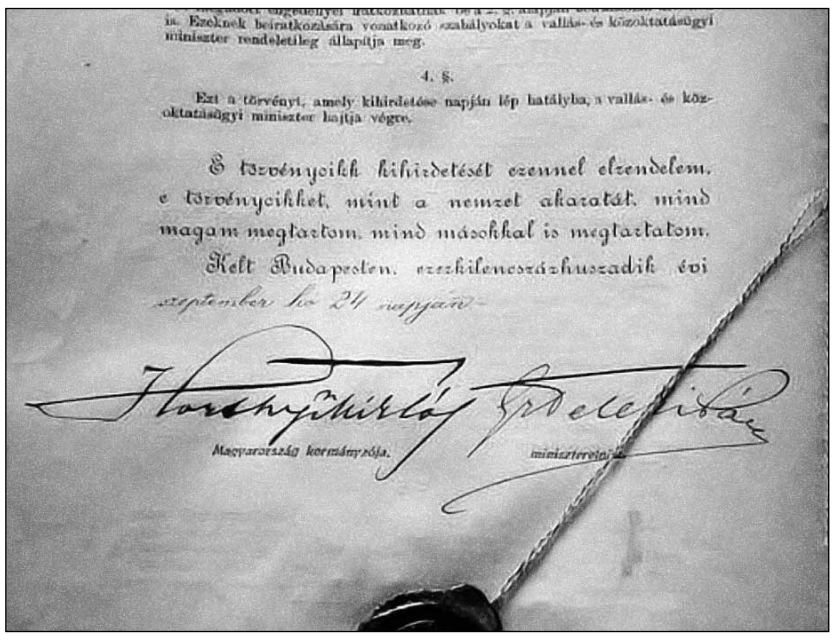
is. Ezeknek beiratkozására vonatkozó szabályokat a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletileg állapítja meg.

4. §.

Ezt a törvényt, amely kihirdetése napján lép hatályba, a vallás- és közoktatásügyi miniszter hajtja végre.

S törvényeink kihirdetését ezennel elrendelem, e törvényeket, mint a nemzet akaratát, mind magam megtartom, mind másokkal is megtartatom.

Kelt Budapesten, ezerkilenczázhuszadik évi szeptember hó 24 napján.

Magyarország kormányzója. miniszterelnök

Horthy és Teleki aláírása a numerus claususon

A zsidó szervezetek szerint a korona nevében számos emberellenes törvényt hoztak. Deutsch Gábor részletesen beszélt az ereklye iránti igényről és ellenvéleményekről a második világháború utáni, majd az 1956-ot követő években.

Michael Blain indianapolisi üzletember volt az, aki magyarországi útjáról hazatérve üzlettársai és a szenátorok előtt váratlanul a korona visszaadása mellett foglalt állást. Hosszan érvelt, majd ezt mondta: az emberek nem tehetnek semmiről. Miért kellene megfosztani őket jogos jussuktól?

Történtek további lépések is, amelyek eredményeképpen 1977. szeptember 13-án az Egyesült Államok elnöke aláírta a hazahozatali engedélyt.

Az előadó ismertette a küldöttség összeállítását, a korona átvevőinek személyét. Az esemény kapcsán a delegáció zsidó tagjai a Dohány utcai zsinagógában istentiszteleten vettek részt, majd sor került egy közös ebédre a Hanna étteremben, és egy temetői zarándoklatra is.

Breuer Péter ezután a debreceni hitközség korábbi elnökét, *Weisz Pétert* és a tisztség jelenlegi viselőjét, Horovitz Tamást kérdezte a kezdetekről: hogyan született meg a konferencia ötlete 11 évvel ezelőtt, miként vált valósággá, mi történt napjainkig?

Horovitz Tamás beszélt a helyi hitélet múltjáról és jelenéről is.

Prof. emeritus **dr. Gergely Judith** identitásról, családi hagyományról, egészségről szólott, majd felolvasta „Pillanatképek a XIX. századból” címet viselő előadását.

Az igényes és részletes munka taglalta egyebek mellett a zsidók letelepedési lehetőségeit, a foglalkozási rátákat, majd bemutatta az egykori igazságügyi minisztert, *Vázsonyi Vilmost*.

A korlátozott kereseti lehetőségek vázolása után az első pesti bank megalapítójáról és más, pénzügyi tevékenységet végző tisztségviselőkről is szó esett. Az értelmiségi pályák közül az orvosi esetében hallhattak a megjelentek kiemelkedő nagyságokról, de költők, hírlapírók, festőművészek és zeneszerzők is sorra kerültek.

Majd Gergely Judith elmondta: ami a zsidóságot minden időben megtartotta, az családi életének bensőségessége, az, hogy minden időben tudta, amit a debreceni zsinagóga is útmutatóul használ: Im tovau el bészi, áni ovau el bészecho azaz: ha te eljössz az én házamba, én elmegyek a te házadba.

Breuer Péter következő beszélgetőpartnere, **Csukás Judit** a következő témát választotta: a Debreceni Gimnázium rövid korszakának emlékezetes eseményei, ezen belül mint szabadidős tevékenység a zsidó cserkész mozgalom (1930). A vallástörténész részletesen beszélt arról az összejövetelről, ahol a zsidó fiatalok a körlet kialakításakor elsőként imahelyet készítettek maguknak. A nehéz években, a vészterhes időkben napfényt varázsoltak életükbe.

Az előadó a moderátor kérdésére, miszerint kik a zsidó cserkészek, így válaszolt: ifjú tinédzserek, akik saját értékeikkel gazdagítják az országot, ahol nem kell identitást keresni, ahol természetes a Teremtő, a tisztelet, egymás és a felebarátok szeretete. A mozgalom valamikori debreceni elindítója *Kardos Albert,* anyagi-erkölcsi támogatója pedig *Grosz N. Ferenc* volt.

A vallástörténészt egy fiatalember, **Weisz Péter** UJS-elnök követte, aki beszélt a szerveződés időszakáról, amikor még jó néhány vidéki megyeszékhelyen jól működő UJS ifjúsági szervezet létezett. Ma már ez nem mondható el, okaként életkorukat jelölte meg, „kiöregedtek”, családot alapítottak, más közösséget választottak maguknak.

Ezután került sor a határon túliakkal való beszélgetésre, véleményük meghallgatására.

A temesvári hitközség egyik küldöttének véleménye szerint az a zsidó, akinek a gyermeke az. Több lépésben, különféle módon igyekeznek az ifjúságot bevonni a vallási és kulturális életbe. Elmondása szerint sok fiatalt sikerült már aktivizálniuk.

Szatmárnémetiből **Décsei Nicolea** reflektált egy előző napi előadásra, majd néhány mondatban bemutatta városát, annak kivételes látnivalóit, a központi helyen álló zsinagógát, szólva a száztagú hitközségről. Van holokauszt-emlékművük, melyre a 13 000 ismert mártírnév nagy része már felkerült.

Beszámolt arról, hogy 126 temetőt gondoznak, és a városukban lévőt is szépen rendben tartják. Szólt a „törzs-román” véleményről, az aggodalmukról a Magyarországon fellelhető antiszemitizmus miatt.

Schlesinger János, az aradi hitközség elnöke úgy érzi, minden évben kötelessége eljönni, ezzel is hozzájárulva a kongresszus sikeréhez. Sok értékes dolgot hallott, látott itt. Véleménye szerint a jelenben a jövő kihívásaival, pl. az antiszemitizmus elleni stratégiával is kell foglalkozni.

Elmondta, hogy Aradon a közösségi élet összetett, a zsinagógán kívül számos más dolog is vonzza az embereket, motivációra van szükség egy-egy esemény, program megszervezésekor.

Kassáról **Győri Márta** kért és kapott szót. Beszélt a Zsidó Női Társaságról, melynek elnöke, és sajnálattal említette, hogy kevés a fiatal, jelenleg hat zsidó gyermek van náluk, sokan Izraelbe távoztak.

Szabadkáról egy fiatal tanárember, **Kovács Róbert** életszerű beszámolóval készült a konferenciára „A kóser konyha határtalan, a kóser konyha nem ismer határokat” témában. Kötetlenül beszélgetett Breuer Péterrel, így dolgozatát nem olvasta fel.

Egyebek mellett elmondta, harmadik kiadását érte meg a „Zsidó nő szakácskönyve”, melyet annak idején *Rosenfeld Mártonné* írt és állított össze.

Egy szakácskönyv is össze tud országokat, közösségeket kovácsolni – emelte ki Kovács, majd felelt a moderátor kérdésére: miért is érdemes Szabadkára látogatni?

Ezután Arad, Szatmárnémeti és Szabadka küldötte is ugyanazt a véleményét hangoztatta: teret kell kapni az együttgondolkodásra, lehetőséget a referátumok során felmerülő, őket érintő problémák megtárgyalására, élni a határon túli meghívásokkal.

Bőven lett volna kérdés, kérés, de a konferencia véget ért.

A hitközség elnöke és a vallási vezető megköszönték a két nap minden szépségét a vendégeknek, majd biztosították őket arról, a továbbiakban is nyitottak lesznek a határon túli közösségek gondjainak meghallgatására.

Még egy finom közös ebéd, az esőmentes órában kis üldögélés a sátorban, egy finom kávé, egy pohár frissítő... gondolatban ki-ki már otthon járt, sokan sok óra utazás előtt álltak.

Összegezve: azt gondolom, abban mindenki egyetértett, hogy az ilyen együttlétekre valóban szükség van. Kicsit kibeszélni, ami fáj, dicsekedni azzal, ami jó, tanácsot adni-kapni, megoldást közösen keresni, mert igaz, távolságok vannak, de jó, erős a híd, és csak el kell indulni, a másik oldalon barátság, szeretet várja az utast.

Az elhangzott beszámolók kivételesen tartalmasak és élvezhetőek voltak, az előadók saját területükről olyan információkat és tudást adtak át, amit csak megköszönni lehet.

S jár még a köszönetből másoknak is. A hitközség elnökének, elöljáróinak, titkárságvezetőjének a szíveslátásért, a moderátornak a közreműködésért, a konyha dolgozóinak a jóltartásért, a finom étkekért, a segítőknek az időjárás okán több helyszínen is felszolgált fogásokért, a fitneszterem fenntartójának az ebédszünet alatti kis kardiózás lehetőségéért, ahol „határon inneni és túli fújtatással” voltunk egyek a sportban, ha csak percekre is.

Az előadások a lap terjedelme miatt szerkesztve-rövidítve lettek. Akiket részletesebben érdekel egy-egy referátum, azoknak jó hír, hogy a debreceniek a későbbiek során összegyűjtik és kiadvány formájában hozzáférhetővé teszik őket.

Gál Juli

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII. Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Könyvnyomtatás, színes nyomtatás, fénymásolás, plakátnyomtatás. Messinger: +36-20-934-9523, www.rcontact.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Alternatív nyirok, cellulit (fogyasztó) masszázs. 06-70-617-7809.

Tóratekercsek, tfilinek és mezüzék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusálmi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Kiadó Bp. I. Attila úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Kiadó Bp. VII. Thököly úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Pöttyös bögréjétől a hagyatékáig felvásárolom, szemetét elszállíttatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Régi, háború előtti könyveket készpénzért veszek. Harsányi Ildikó („pötytyös bögre"), 06-30-209-3463.

Ágytolltisztítás, paplan-párna áthúzása. 329-6357, 280-2585, 402-3003.

Thököly úti zsinagóga közelében, Zuglóban, szép polgári házban két egymás melletti, 73 m^2-es és 70 m^2-es, felújított, 3-3 szoba összkomfortos lakás és garázs eladó együtt vagy külön is. Érdeklődni: 06-30-951-5321.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Olivia Drach, Drach Károly leánya és a Drach-Zohar család keresik unokatestvérüket, Drach Andort (szülei: Drach Géza és Löwenthal Rozália), aki 1929-ben született Budapesten, és a háború után vándorolt ki Izraelbe. Örülnénk, ha végre találkozna a család, reméljük, hogy Andor életben van. Kapcsolat angol, német vagy francia nyelven: odrach@gmx.net

Szép környezet, jó levegő. Pátyon 3,5 szobás lakás (kert, pince, beépíthető padlás) áron alul eladó, esetleg kiadó. 19 millió Ft. +36-20-912-3343.

Gyufásdobozt, gyufacímkét cserélek, vásárolok. Eladók! Cseretársat keresek! 276-6955.

II. kerület, 50 és 73 m^2-es, nívós lakások hosszú távra kiadók. Tel.: 06-30-213-8841.

Solymáron villanegyedben örökpanorámás, közműves építési telek eladó. Telefon: 06-1-252-1393.

Antik csillárok javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Lakástakarítást vállal megbízható, leinformálható hölgy. Tel. este: 284-1313, 06-70-202-5926.

HÁZASSÁG

20 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Gázszerelés

- Gázberendezések, gázvezeték új szerelés hatósági engedéllyel
- Időszaki kötelező ellenőrzése (2008. XL. tv. 89.§ [6])
- Vízóraszerelés
- Fűtésszerelés, fürdőszoba-felújítás

FRANK 1063 Budapest, Szív u. 28.
Tel.: (1) 331-5743, 06-30-932-3615

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Okt. 22.	Szombat reggel Okt. 23.	Péntek este Okt. 29.	Szombat reggel Okt. 30.
Hősök	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	18.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.30	9.00	17.30	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.40	8.00	17.30	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.40	8.00	17.30	8.00
Alma u. 2.	17.40	8.45	17.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.25	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	17.40	9.00	17.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	16.30		16.30	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.30	8.00	17.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.30	8.00	17.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Október 22. péntek	Chesván 14.	Gyertyagyújtás: 5.26
Október 23. szombat	Chesván 15.	Szombat kimenetele: 6.29
Október 29. péntek	Chesván 21.	Gyertyagyújtás: 5.14
Október 30. szombat	Chesván 22.	Szombat kimenetele: 6.18

Programajánlat

OKTÓBER

Budai Micve Klub
(II. ker., Frankel L. út 49.)

24. (vasárnap) 10.00–12.00: Családi talmud-tóra. Álmos szülőket és élénk gyerekeket várunk rengeteg játékkal és zenés foglalkozással. Információ: www.hillel.hu

26. (kedd) 16.00: WIZO-ülés

30. (szombat) 19.00: Zsidó költők a magyar lírában. Kertész Ákos Kossuth-díjas író önálló estje. Belépő: 400 Ft

Állandó programjaink

Hétfőnként 16.30-tól karbantartó torna csontritkulásos betegeknek, melynek díja 500 Ft/fő/alkalom.

Keddenként Breshit felnőttoktatás. Előadó: dr. Balázs Gábor. Téma: A zsidó élet ciklusai és a zsidó hit alapjai. Első alkalom: október 5. Jelentkezés az info@hillel.hu címen.

Csütörtökönként 18.00-tól Frankel Baráti Kör. Csevegés, társasjáték, kártya, sakk. Várjuk új tagok jelentkezését!

Péntekenként zenés szombatfogadás és talmud-tóra oktatás gyermekek részére. A foglalkozást Ungár Judit talmud-tóra tanárnő és Földvári Gergő zongorista tartják. Információ: 06-30-508-5088.

Hírek, események röviden

– Az Anna Frank Kollégium lakói látogatást tettek az ORZSE-n. A cél az volt, hogy oktatási intézményeink tájékozódhassanak egymásról, valamint hogy kollégistáinkkal megismertessük az őszi ünnepeket. A 20 tanulót Kárpáti Imre igazgató kísérte el az intézetbe. Sommer László egyetemi docens a zsinagóga funkcióiról, feladatairól, valamint a zsidó ünnepekről beszélt, majd mindnyájan a sátorba vonultak, ahol Asztalos Károly rabbijelölt összefoglalót tartott a sátoros ünnepekről. A jövőben ismételhető jó módszer egymás meglátogatása és az együtt tanulás.

– Adományok. Roboz István 100 ezer Ft-ot adományozott a Szeretetkórház javára. Szegő László 30 ezer forintot küldött a Szeretetkórháznak. Schlesinger Éva 10 ezer forintot adományozott rokonai emlékére az Újpesti Otthonnak.

– Felhívás. A Debreceni Zsidó Hitközség 2010. október 24–25-én rendezi meg a XII. Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyt. A versenyt négy kategóriában – gyermek, ifjúsági, felnőtt és szépkorú – hirdetik meg. Minden kategóriában kötelező a megadott művek közül kettő, valamint két szabadon választott vers vagy próza.

Jelentkezési határidő: 2010. október 20. Bővebb információ, ajánlott irodalom a www.dzsh.hu honlapon, illetve a dzsh@enternet.hu és az (52)415-861 elérhetőségeken.

– Meghívó. A BZSH Hunyadi téri körzete mindenkit szeretettel meghív Domán István főrabbi „Zsidók az Ókorban" című sorozatának következő előadására. Időpont: 2010. okt. 26., kedd, délután 6 óra.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:
VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.
ISSSN 0133-1353

Mezüze Ingatlaniroda

Ingatlanközvetítés

diszkréten!

Keresünk, kínálunk eladó, kiadó ingatlanokat privát ügyfeleinknek.

+36-30-879-8899

www.mezuzeingatlan.com

Halálozások

Székely György, a budapesti egykori Tarbut Gimnázium tanára, életének 91., boldog házasságának 63. évében Kol nidré estéjén elhunyt. Szüleit és 17 éves Anna húgát 1944-ben Egerben a nyilasok meggyilkolták, s a mártíromságtól a család kivételezett volta ellenére sem menekültek meg. Székely György a nagy gyászt élete végéig hordozta. A természettudományok és a humán tudományok nemes egységben, harmóniában éltek magas műveltségében. Kémiát tanított, kedvtelésből német, angol, francia nyelvű verseket is fordított magyarra, melyek önálló kötetben meg is jelentek. Feleségével együtt nagy áldozatossággal nevelték három gyermeküket, s mindháromnak egyetemi diplomát adtak a kezébe. A népes család körében három gyermeke és hozzátartozóik, közöttük három unoka és három dédunoka gyászolja. Temetésén a Rákoskeresztúri temetőben ifjúkori barátja, *Schweitzer József* ny. országos főrabbi búcsúztatta, a kántori funkciókat *Tóth Emil* végezte.

TRADICIONÁLIS KALAPOK, IZRAELI KIPÁK árusítása a 1074 Budapest, Dohány u. 37. alatti férfiruha-szaküzletben.

Valahol

A sivatag sötét csíkja
És Jordánia fényei
Szemben a Holt-tenger
Túlsó partján
Ahová talán soha el nem jutok
És most azt kérdezem magamtól
Február másodikán
Hogy hol van az Örs vezér tere
Ahol két napja
Hóban taposott
A csizmám
Hol vagyok én
Vagyok-e egyáltalán
És ha létezem
És vagyok valahol
Vigyáz-e rám
Az a csillag
Vagy fölöttem a Hold
És a Tejúton
Lépkedő
Vándor dalos
Elfogad-e
Társul
Valamikor
Valahol

Sándor Judit

Pécsett bemutatták Joshua Sobol Gettó című drámáját

Zenéjét szerezte: Jávori Ferenc

A darab bizonyos fokig új, meg nem is az. 1990-ben már játszották a Madách Színházban. Mégis új, hiszen most *Fegya (Jávori Ferenc)* 19 autentikus dalt komponált hozzá. *Balikó Tamás,* aki annak idején már játszott a darabban, most is ugyanazt a nácit alakítja. Míg a Madáchban *Dunai Tamás, Mácsai Pál* is szerepet kaptak, ezúttal *Haumann Péterről* adhatok hírt. A rendező: *Béres Attila.*

Fegya a következőket fűzi hozzá:

– Mivel eredetileg ez egy prózai mű, a zenés változatot engedélyeztetni kellett az izraeli író, *Joshua Sobol* ügynökségével. Azonnal zöld utat kaptunk.

– Úgy látszik, nem apad el benned a zsidó öröm és fájdalom.

– Van egy ötezer éves múlttal rendelkező nép, és úgy érzem, ez akár tényleg kifogyhatatlan kút lehet. Egyébként minden a Hegedűs a háztetőnnel kezdődött. Kerényi Imre (az akkori!) bejött egy koncert után az öltözőbe, és azt mondta, „Fel fogsz menni a háztetőre!” Éjjel-nappal beszélgettünk a zsidó szokásokról, a zsidó sorsról. Minden szavamat magába szívta, és próbálta visszahozni a színpadon azt a légkört, amit az „én Anatevkámról”, Munkácsról meséltem. 250-szer játszottuk a Madách színpadán. A másik Kerényinek, az Operett Színház igazgatójának pedig a Menyasszonytáncot köszönhetem.

Fegya *(Havas Miklós felvétele)*

– Szerintem mindent magadnak köszönhetsz. Még azt is, hogy te voltál az első gyerek a háború után Munkácson.

– A mamámat 44-ben elvitték Auschwitzba, apámat 43-ban a Donkanyarba, és kétezer kilométert gyalogolt hazáig. Munkácsról kb. 120 férfit soroztak be munkaszolgálatra, és abból csak 8-an jöttek haza. Kaufmann Lacival tették meg a nagy utat. Anyu is visszajött a táborból. Három testvérével volt együtt, mindig segítették egymást, így élhették túl. A nagyszülőket azonnal elgázosították. Az ő képük ott van a szobámban, mintegy mementóként, hogy bizony-bizony létezett a holokauszt.

– Ki más adhatná jobban vissza a gettó hangulatát, mint te? Apropó. Születésedkor még Jakubovicsnak hívtak. Hol vesztetted el a családneved?

– Ezt egy kicsit bánom. Amikor idejöttem Magyarországra, az akkori apósom azt mondta, hogy jobb, ha az ember magyarosítja a nevét. Elém tett egy telefonkönyvet, és azt mondta, válasszak. Először felmerült a Jávor név, de az ellen tiltakoztam, így lettem Jávori. Egyébként a fiam most éppen azon gondolkozik, hogy visszaveszi a Jakubovics nevet.

– Elfelejtettem, hogy eredetileg melyik hangszert tanultad.

– Az ungvári konzervatóriumban hegedű és zenekari muzsikus diplomát szereztem. A zongora nekem mindig mellékhangszer volt. A diplomavizsgámon a szünetben kimentek a vizsgáztatók kávézni. Az elnök, aki Lembergből jött, belépett a terembe, ahol én vad amerikai dzsesszt zongoráztam. Azt mondta, pardon, nekem egy hegedűvizsgára kell mennem, és ezzel kiment.

– Szóval minden hangszeren játszol. Visszatérve a mába, Pécsre nem tud mindenki lemenni.

– Úgy tudom, felhozzák Pestre, a Thália Színházba.

A darab egyébként 1944-ben, a vilniusi gettóban játszódik. A szerző, Joshua Sobol így ír a művéről: „Az én nemzedékemben sok izraeli számára az európai zsidóság elleni népirtás ijesztő, visszataszító, noli me tangere (ne nyúlj hozzám) téma. Én is ösztönösen elfordultam tőle. […] Minden akkor kezdődött, mikor egy barátom javasolta, hogy írjak egy rövid forgatókönyvet a II. világháború idején Európában működő zsidó ifjúsági szervezetek tevékenységéről. Hozzáfogtam, hogy elolvassak néhány könyvet erről a témáról, és hajlottam rá, hogy az egész kérdést azzal intézzem el, hogy »túlexponált«, amikor hirtelen a vilniusi gettó kapcsán rábukkantam e jelmondatra: »Egyetlen színház sem temető«. Tehát kellett színháznak működnie a vilniusi gettóban. Olyan színháznak, amely – ahogy a jelmondat tanúsítja – azt tette, amit a színháznak mindig is tennie kell: dacolni a valósággal, szembeszállni a konvencionális ízléssel, provokálni a képmutatást s a tiltott játékot, melynek nem tudunk ellenállni, mert tilos. Az a bolond, kit a bölcs ember nem rejt el túl mélyen magában – színházzá teszi a gettóban.”

Bozsán Eta

A tehetség veszélyezteti az érdekeket

Beszélgetés Murányi Péterrel

Hej, Salamon Béla! címmel a hírneves, rajongott komikus személyét idézi meg az a monodráma, amely szeptember 8. óta szerepel a Dob utcai Spinoza Ház műsorán. Salamon Bélát Székhelyi József alakítja, az előadás szövegét Murányi Péter válogatta, szerkesztette és alkalmazta színpadra. Vele beszélgettünk.

– Hogyan állt össze az előadás szövege?

– Az elsődleges forrás az alapmű, Salamon Béla Hej, színművész... című könyve volt. De ugyancsak merítettem a másik írásából, a Szódásüveg és környékéből. Sokat beszélgettem a családdal, és kutatásokat folytattam a Színháztörténeti Intézetben. Felhasználtam nem egy színészlegendát is.

NÉVJEGY
Murányi Péter
Született: Budapest, 1943. február 24.
Iskolai végzettsége: közgazdász
Szakmája: idegenforgalmi szakember, egy időben a Danubius Vállalat igazgatója
Foglalkozása: újságíró, 22 éve saját kiadóját vezeti
Családja: egy felnőtt fiúgyermek édesapja

– Azért határozta el, hogy megírja a darabot, mert közösséget érez Salamon Bélával?

– Az ötlet ennél egyszerűbben jött. A Spinozában sorra mutatták be a pesti zsidó kabaré nagy alakjait, ám a műfaj egyik meghatározó egyénisége, Salamon Béla kimaradt. Amikor ezt szóvá tettem, a Spinoza tulajdonosa, Sándor Anna biztatott: írd meg! Kezdetben csak a feladat izgatott.

– A munka során azonosult a figurával?

– Mindig vonzott a színház atmoszférája. A témában és a korban sok párhuzamot látok a jelennel. Legfontosabbnak azt tartom, hogy ne felejtsük el Salamon Bélát. Ő, aki nagy focidrukker és az MTK-nál szakosztályvezető is volt, a darabban egy ponton azt mondja: „Aranyoskáim, ne felejtsék el, hogy a futballt bal és jobb lábbal egyaránt játsszák.” Abból, amit Salamon átélt, a 30-as, 40-es, majd az 50-es évek történéseiből ma sajnos sok minden megismétlődik.

– Ilyen sötéten látja a jelent?

– Van egy csomó simlisség, aminek a visszásságát az emberek nem veszik észre.

– Az előadást látva nekem a politikai áthallásokon túl a személyiség ábrázolása jelentette az időszerűséget. Fontos volt önnek, hogy egy szeretetéhes, megbecsülésre vágyó embert formáljon meg Székhelyi?

– Valóban, itt is van azonosulás. A színész hiú ember – ebben hasonlatos az íróhoz és az újságíróhoz. Szeretünk szerepelni, jó érzés látni a sok nézőt, amint megtöltik a színháztermet.

– Salamon Bélát egy időben félreállították. A másoknál különb ember mellőzése szintén aktuális téma.

– Nálunk azt, aki igazi értéket mutat fel, egyszerűen félrerakják. Ennek történelmi hagyományai vannak, akár a dzsentrivilág urambátyám felfogására, akár a megbízható elvtárs kultuszára gondolunk. Annak van sikere, aki a hatalmasokhoz dörgölőzik; sok kapcsolatot az érdekek és a haszonelvűség irányítanak. Ugyanakkor a tehetség mindig, mindenhol kínos jelenség. Mert azzal, hogy kilóg a sorból, számos ember érdekeit veszélyezteti.

Rados Virág

Szolidaritási tüntetés Moszkvában

Jótett helyébe...

Ennek a történetnek a megírásával több mint fél évszázadot vártam. Az oka nem lustaság volt, hanem engem még úgy tanítottak az újságíró szakmára, hogy ha egy sztori szereplői azt kérik, történetüket bizonyos ideig ne publikáljuk, az parancs a szerkesztő számára. De menjünk sorban.

Boldogult édesapámat mint zsidó munkaszolgálatost 1943 végén a Csendőr Tours befizette egy Don-kanyarba érvényes kirándulásra, természetesen úgy, hogy csak oda szóló jeggyel látták el. Ebből kifolyólag a felszabadulás után, 1946-ban édesanyám, amikor kézhez vette a halottá nyilvánítás vöröskeresztes igazolását, elintézte, hogy engem mint félárvát felvegyenek az Akácfa utcai zsidó árvaházba. Itt éltek azok a gyerekek, akiknek teljes családját kiirtották, de mivel én „fékezett habzású” félárva voltam, csak hétfőtől péntekig lehettem bent, és hétvégére az egész héten güriző édesanyám hazavitt. Az árvaházban napi háromszori étkezést kaptunk, igaz, hogy ebből általában öt napon át grízes tészta volt a főétel, egyszer sósan, egyszer cukrosan. Pénteken ünnepi ebéd volt, akkor került a grízes tésztára baracklekvár, ami azért is jó volt, mert segített lenyelni az előző napi száraz tésztákat. Elmondhatom, hogy a gyermekek kohója volt ez az intézet. Az emeletes ágyakban található volt itt csodálatosan muzsikáló, kiéhezett törpe David Ojsztrah, fantasztikus történeteket kitaláló és lámpaoltás után mesélő növendék Bernard Malamud, de az is igaz, hogy volt itt cseperedő Osztap Bender is. Ez utóbbi még ma is itthon él, és tudomásom szerint jelenleg is rendes évi szabadságvesztését tölti. A most következő történetet az irodalmi vénájú sorstársamtól hallottam az 1960-as évek végén, amikor ő már jó nevű újságíró volt. Különböző lapokban publikált, emlékeim szerint az Új Életben is, majd kivándorolt Izraelbe, ahol az irodalmi életben futott be szép karriert. Mivel nemrégiben ő is beszállt Kharón ladikjába, és elment a kirándulásra, ahonnan még nem tért meg utazó, ezzel feloldotta a szilenciumot, mely úgy szólt, hogy ami vele történt, csak halála után írhatom meg.

A 60-as években már aktív újságíróként olvasótalálkozóra hívták meg Szegedre, és mivel a meghívás a megyei Párbizottságtól jött, bizony nem illett visszautasítani. Barátom lebumlizott ócska Trabantjával Szegedre, mesélt az újságíró hányatott életéről a félig alvó tsz-tagoknak, megválaszolta az obligát „honnan szerzi a témáit az író elvtárs” kérdést, és késő este elindult haza Budapestre. A város határában, az országút mentén állt egy fiatalember a szakadó esőben, kezében egy rongyba csomagolt batyuval, és reménytelenül próbált stoppolni. Az én barátom társas lény volt, és előre félt a többórás autóúttól, amit egyedül kell eltöltenie a rádió nélküli, zötyögő ipari fémhulladékban (ez képzavar, mivel a Trabant zömmel műanyagból volt), ezért úgy döntött, jótékonykodik egyet, és felvette a fiatalembert. Mint mesélte, minden igyekezete, amivel beszélgetést akart kezdeményezni, csődöt mondott. Kérdéseire tőmondatos válaszokat kapott. Igen, Szegedről jövök, igen, Budapest az úti cél, 3 év után szakképzettségem lakatos, családom nincs.

Szeged közigazgatási határán túl elemlámpa körözött, ami rendőri ellenőrzést jelentett. A rendőr a kocsi ablakához lépett, és így szólt: Elvtárs, önt bemérték kollégáim, Szeged belterületén túllépte az engedélyezett sebességhatárt, forgalmi engedélyt, személyi igazolványt és jogosítványt kérek, majd közölte, elveszi egy betétlapját és feljelenti. Itt most lábjegyzet szükséges. A mai olvasók talán nem tudják, de abban az időben a jogosítványban 12 betétlap volt, előre kitöltve a vezető adataival. Ha egy ilyet a rendőr elvett, az azt jelentette, hogy az illető olyan szabálysértést vagy közlekedési bűncselekményt követett el, ami nem helyszíni bírsággal, hanem feljelentéssel járt.

Ismerősöm megpróbálta elmagyarázni, hogy a Trabantja sokéves, a rendőr által mért sebességet csak szakadékban érné el hátszéllel, de az intézkedő közeg egyre ingerültebb lett. „Rendőrrel nem vitatkozunk, és most látom, hogy utasa van, kérem a másik elvtárs papírjait is!” Ezzel eltette az inkriminált betétlapot, és kiszállította a fiatalembert. Riporter barátomban túltengett a polgári öntudat, és megpróbált protestálni. Az utasomnak semmi köze ahhoz, amit én követtem el, ebben a szakadó esőben kérem, engedjen el bennünket, a büntetést majd kifizetem.

A rendőr szemébe világított, s annyit mondott: Rendőrrel nem vitatkozunk, majd továbbengedem, ha úgy látom jónak!

Elvonult a fiatalemberrel, leellenőrizte annak papírjait, majd visszalépett a Trabanthoz. Tudja az elvtárs, hogy kit szállít? Ez a fiatalember most szabadult a szegedi Csillag börtönből 3 év után, és az ország egyik leghírhedtebb zsebtolvaja. Nem fél vele együtt utazni?

Barátom nyelt egyet, és muszáj-Herkulesként azt felelte: tőlem nincs mit ellopni, és különben is, ez a fiatalember letöltötte a büntetését, innen kezdve állampolgárnak számít. A rendőr még hozzátette: az elvtárs nagyon hazárdőr típus, örüljön, ha élve eljut az Osztapenkóig (ez volt az a szovjet katonaszobor, ami Budapest határát jelezte, de mára eltüntették).

Innen kezdve már nem is próbált beszélgetni utasával, aki a maradék 100 km-en egyszer szólalt meg, miután a Trabant fedél nélküli kesztyűtartójában észrevette a kipát. Maga zsidó? – kérdezte. Igen, az vagyok – felelte a barátom. Semmi baj – vigasztalta a fiatalember –, én meg zsebtolvaj!

A kettő közti analógiára már nem volt idejük kitérni, mert elérték a városhatárt. Az utas ekkor annyit mondott: itt én kiszállnék. Mondja meg, mivel tartozom az útért, elvégre van egy kis rabkeresményem.

Senkitől sem fogadnék el pénzt, magától különösen nem, nem került nekem ez külön pénzbe, hacsak a várható büntetést nem számítjuk, de maga arról nem tehet. Ekkor felé fordult a fiatalember, és ennyit mondott: gyújtsa meg a belső világítást.

Uram, nagyon köszönöm, hogy felvett, azt is, hogy kiállt mellettem a rendőrök ellenében, és hálám jeléül fogadja el ezt. Ezzel átnyújtotta barátomnak a 100 km-rel odébb elkobzott betétlapját.

Ő tátott szájjal, értetlenül nézett, mire a fiatalember csak annyit mondott: egy rendőr táskájából, míg a papírjaimat vizsgálja, kilopni ezt a betétlapot semmivel sem volt nehezebb, mint villamoson ridikülből a pénzt.

Spánn